

UNIVERSUL LITERAR

Desen de HORAȚIU DIMITRIU

In acest număr: N. DAVIDESCU, ALFRED MOȘOIU, M. SORBUL, MIRCEA RADULESCU, I. FOTI, DON JOSE, GIOSUE CARDUCCI, VASILE STOICA, G. CIFARELLI, GH. CARDAȘ, I. C. BACILA, N. N. TONITZA, G. BREAZUL, B. CECROPIDE, I. FLOROIU, PENTAPOLIN, PERPESSICIUS. Buletin bibliografic săptămânal de Al. Sadi Ionescu. Desene și vignete de: I. Teodorescu-Sion, Șt. Dimitrescu, N. N. Tonitza, V. I. Popa.

An. XLII, Nr. 6.

7 Februarie 1926

Lei 5.

Vioara mută

de N. DAVIDESCU

Ion Stroici trecu pe lângă popă, prin coridorul de sus al casei. O aruncătură de ochi îi arătase noua diformitate a umărului stâng al popei, și un sentiment de curiozitate și de milă, îl făcu să-i arunce în treacăt câte-va cuvinte.

— Bună dimineața tată. Cum te mai simți ?

Popa se opri, și arătându-și cu resemnare umărul, după o clipă de șovăială, încet :

— Bine tată.

Și rămăseră astfel, față în față, cercetători, străini de fapt unul de altul, și stingheriți. Popa avea un fel de teamă instinctivă față de circumstanțele din afară și imediate ale vieții însușite aproape același trup puternic dar fin, aceeași privire dărză, dar deschisă, și aceeași înfățișare generală de elastică elegantă. De altă parte Ion nu avea, pentru tatăl său, decât o indiferență născută din echilibrul dintre dezgustul fizic pe care-l simțea față de firea și de apucăturile popei, și dintre datorita lui de copil. Situația aceasta îi îngăduia cercetarea amănunțită a popei. Bătrânul Stroici însă suferea, în inima lui, pe urma stărei acesteia, și cum nici el nu ținea la Ion cine știe cât, se întreba de ce-l doare atitudinea copilului său.

Rămăseseră astfel, într-o cercetare reciprocă și mută, câtă-va vreme. Clipele treceau dureroase. Ion regreta acum că oprise pe popă. Popa aștepta însă de la Ion curmarea acestei situații. Și clipele mai trecură, astfel, câte-va, până când, în sfârșit, tot popa, ca să pună capăt acestei neînțelegeri surde, automatic întrebă :

— Cum te mai simți fiule :

— Bine tată !

Și porniră amândoi în direcții protivnice, popa târându-și piciorul și chirindu-și umărul, iar Ion înălțându-se în capul oaselor, și respirând adânc. Popa intră în bibliotecă și încercă să răsfoiască o carte. Gândul lui însă urmărea pe Ion, și căuta, între faptul că fusese tot timpul departe de casă, la învățătură, prin străinătate și că, odată întors, fusese prins de treburile moșiei, de care se îngrijea, și între faptul că este însăși întru chiparea postelnicului Niculae, tatăl Lucreției, o lămurire a firei și a țintei lui. Și gândul din urmă îi încreți fruntea. Popa, deși fără nici un cuvânt temeinic, avea o superstiție gravă în legătură cu neamul Postelnicilor. Avea impresia că intrase în rosturile seculare ale acestei familii, noaptea, pe furiș, ca un hoț, profitând de ferestrele și de ușile larg deschise pe urma unui mort, și că unde-va, apoi, departe, în spațiu, se întâmplase o ciocnire între el și mânele celor duși, din care el eșise nimic. I se părea astfel că nu mai este câte odată decât umbra pe pământ a propriei sale ființe spulberate, și că viața întregă, cu frumusețile ei, cu plăcerile sau cu bucuriile ei, cu luptele sau cu suferințele ei, nu pătrunde în el mai adânc decât o rază reflectată de lumină într-o oglindă subțire. Nici una din acțiunile lui nu izbutea să capete vre-o rădăcină în pământul năzuințelor lui.

Și se ridică popa drept de se duse în fața oglinzii, pentru a se întreba dacă e cu puțință ca ruina de astăzi să fie același de-acum două-zeci și ceva

de ani. Sforțările lui însă de a-și aminti de cum era pe vremuri, rămăseră zadarnice. Se opri totuși cu convingere la gândul că trebuie să fi fost cu totul altfel, de vreme ce-și amintește limpede că bărbații îi invidiau frumusețea, și sănătatea, și mintea, iar femeile îl doreau înfrânt în cât până și domnița Lucreția, de atunci, când l'a luat de bărbat, tânără, bogată, frumoasă și de neam, găsisse căsătoria lor nimerită.

— Pentru ce oare totul s'a surpat după aceea, în mine și în jurul meu ?

Și iar se făcea întuneric în mintea popei. Gândul lui frământa frânturi de imagini îndepărtate. Conacul dela moșie, mai întâi, cu obiceiurile lui de odinioară de totdeauna și, parcă pentru de-apururi înlemnite acolo, în locurile lor imutabile, și sculele lui toate, și apoi, la fel, casa de aici, cu parcul secular din jurul ei, frământate de ritmul unei vieți străine de a lui, ostile liniei și înțelegerii lui de viață, intraseră parcă în el, ca o năvală de umbră, de umezeală și de morbiditate, îl dizlocaseră moeculă cu moeculă, și îl trântiseră, zdreanță umilă și zadarnică, la pământ.

N. DAVIDESCU

— Pentru că Luca Stroici a rămas Luca Stroici, iar Postelnicii au rămas Postelnici. Acesta e blestemul. Deosebirea dintre mine și Lucreția m'a îngenunchiat înainte de-a fi prins de veste. Acolo unde eu puneam cultură, ea venea cu intuiția, acolo unde eu mă mișcăm cu voința ea aluneca cu educația, iar acolo unde eu mă luptam din greu cu viața, ea plutea cu vocația de a trăi.

Și se îndreptă spre fereastră. Orașul îi căzu sub ochi, întreg, mai întreg ca de obicei. Case ascunse, pe care nici odată nu-și dăduse osteneala să le vadă, îl izbîră dintr'odată. Și apoi, altele mari, și ulițele lui întortochiate, strimpte, complexe parcă, se desprindeau, în lumina soarelui la întâia suliță pe cer, ca o viață nouă, necunoscută, intensă și străină lui. Avea impresia că debarcase abia acum într'un port din altă țară, și că locuitorii, pământul, planetele, întâiele înfățișări exterioare, totul, în sfârșit, îi poruncește să se facă lor, la început, îl totelează cu ostilitate apoi, și sfârșesc prin a-l elimina până la urmă. Și un gol uriaș îi năvăli în suflet.

— Asta este, și e tot ! șopti el mintal.

Și simți imediat o ură surdă împotriva acestei idei postelnicești cu care nu s'a putut contopi. Aici totul avea o conformație specială, adânc diferențiată de a lui, o înțelegere aparte. Un spirit, ca un duh viu, specific, eșea din pământ, din grădini, din vii, din clădiri, pe care el nu-l înțelegea.

— Dacă rămîneau unul din viermii numeroși ai orașului, simplu popă, funcționar sau ofițer, mi-aș fi putut țiri fiziologicește viața fără nici o stânjenire. Aici însă, sus, la locul de comandă al principului de existență colectivă a mulțimei, m'am prăbușit. Postelnicii nu au îngăduit ca locul lor să fie ocupat de altul. Aceasta este singura mea vină. Și orașul întreg, cu toți ai lui, cu vulgaritatea lui, cu ferocitatea lui, simte aceasta. Nimeni însă nu a putut formula încă lucrul acesta, și de aici numeroasele controverse de aprigă, în efințiatea ei, vorbărie.

Și ura din el spori ca Oltul când se umflă. Pupila dreaptă i se căscă larg, și o sclipire intensă, concentrată, surdă, se îmbulzi dintr'odată în adâncul ei.

— O să le fac eu însă biserica cea cuvenită lor. Blestem de foc voi pune sub altarul ei, și praful se va alege de toată această postelnicească așezare de oraș.

Și se ridică drept, pe amândouă picioarele, în sus, ca o amenințare și ca un potou, în fereastră. Iși aminti însă din nou de Ion, și se și chirici la loc. Băiatul acesta îi însufla o nedeslușită dragoste, și mult prea limpede teamă amestecată cu ciudă.

— Ce va fi făcând oare-acum ? S'a dus, de sigur, la maică-sa, sau la soră-sa. Vor fi fiind poate toți trei laolaltă și vor fi vorbind pe seama mea ; cine știe !

Rămase o clipă, astfel, în nedumerire. Trecu apoi în camera vecină și scoase dintr'un garde-robe un braț de haine curente preotești, cu care eși afară. Trecu apoi printr'o cămară, luă o frânghie, un scaun, și o lopețică de pai împletit pentru bătut praful, vâri într'un buzunar o perie, și eși, așa înarmat, în curte. Trecu, apoi, de cealaltă latură a casei și, în dreptul ferestrelor odăilor Lucreției și Anei, între doi copaci, întinse frânghia, hainele pe frânghie și, ușor, începu să le perie.

Ana cînta la vioară, sau mai bine zis, se juca pe vioară. Era o trecere capricioasă, și bizară, fără ritm, dela o melodie la alta. Frazele muzicale se încruciseau zdrențuite, oprite la jumătate, cu altele începute dela sfârșit, și se îmbulzeau, prelungite sau comprimate, cu intensitatea vîităturilor, noaptea, pe un câmp de bătae plin de răniți. În jocul acesta macabru nu era admirabil decât convingerea lăuntrică cu care cântărețul făcea să ardă de emoție absurdă strunele vioarei.

— Ah ! și vioara asta ! se gândi popa. Dacă nu aș mai auzi-o, aș trăi două-zeci de ani mai mult.

Iși dete seama însă că și așa nu o aude decât foarte puțin, și surăse. Urma, în această exclamație a lui, sinceră în clipa aceea, o lege necunoscută lui de viață, dar totuși proprie. Când a intrat în neamul Postelnicilor, a simțit nevoia să se identifice cu gusturile și deprinderile Lucreției. Nu a izbutit însă de cât să le piardă zadarnic pe ale sale. Atunci a început să caute, rînd pe rînd, să desprindă, într'un chip sau într'altul, din galeria acestor gusturi sau deprinderi, când pe unul, când pe

ultul, pentru a-și izola astfel, prin recuzare la nuditate sufletească, soția de recutul și de prezentul ei de până atunci. O luptă surdă, dărză, meschină, la care Lucreția nu și-a dat seama, înepuse între ei. Popa supra-licita în buiațăte, umilință și dragoste prefăcută iecare interdicție impusă ei cu grații le amant.

— Mamă-sa, se gândi popa, m'a ascultat, în definitiv, când am rugat-o să nu mai cânte la pian; greu, dar tot m'a ascultat. Avea nervii prea zdruncinați pentru a mai suporta muzica. Și tot așa și cu pictura; și-ar fi stricat ochii. Prea mult ciocoiești deprinderile acestea.

Apoi, ca și cum și-ar fi mărturisit într'odată o prea grea taină, rupse fiul acestei gândiri. În mintea lui însă răvăși amintirea tuturilor deprinderilor aznice ale Lucreției pe care le luase, în vremea, în întregime, asupra-și. Găsea în ele, la femeia lui, o noblețe pe care nu o putea îngădui; dimpotrivă, în mâinile lui, deveneau de o vulgaritate răzbunătoare. Lucreția trebuia să primească din pricină că se prezintă sub haina dorinței de-a o scuti pe ea de oboseală, și de a-i lăsa timp cât mai mult. Lucrurile acestea trecură însă atât de repede în cât popa se simți fericit că nu apucase să și le fixeze mai emeinic în minte și, cu un gest masiv de mulțumire, în legătură cu cântecul Anei, izbi zgomotos cu scuturătoarea în haine. Ana tăcu și, venind la fereastră, dete cu ochii de tatăl său are scutura. Avu o clipă de revoltă în ața acestei priveliști obișnuite, de altel, apoi numai decât o descurajare coarșitoare, și întrebă:

— Dar ce faci acolo tată?

Popa avu aerul că abia atunci o zărise și, ridicând ochii spre fereastră, puse:

— Dar de ce tăcuși, fata tatei? Când ai atât de frumos!

În momentul acesta apărură la fereastră și Ion. Popa, văzându-l, tuși de ouă ori în sec, așezându-se adânc pe piciorul drept, cu umărul stâng foarte us, având aerul surprins, exclamă:

— Aici erați, copii? Pe tine te creeam în oraș!

Apoi adaogă în sine cu simplă tristețe:

— Eram sigur!

Ion răspunse că nu avea ce căuta în oraș. Popa știa, de altfel, bine, lucrul acesta. Ion nici odată aproape nu călcă rin oraș. Păstrase, în această privință, deprinderile bunicului său, care venea oar seara, la oraș, cu trăsura, dela toșie, iar dimineața, în zori, pleca înapoi. De câte ori avea nevoie de câte ineva, trimetea de-l aducea, autoritar, la conac. Slătinenii simțeau, astfel, în l, pe stăpânul lor firesc. Se uită la opa și, displăcându-i, nu chiar el atât, at infățişarea și indeletnicirea lui, se ete înapoi dela fereastră spre fundul dăei. În drum spuse Anei:

— Era, de sigur, curios să știe ce făeam.

Ana tresări și se întoarse spre el. Și a simțea această înclinare spre iscoire la tatăl ei, dar refuzase necontenit să și-o formuleze limpede. Cuvintele îi Ion o durură și o făcură să rămână clipă, foarte lungă pentru ea, pe gânduri. Se întoarse apoi contrariată și îspunse:

— Tu prea vrei să știi multe și din ceastă pricină nu mai vezi nimic. Fieare lucru, cât de simplu, îi se pare, astfel, complicat, iscodești în el tâlcuri chipuite, și cauți să te convingi, chiar dimpotrivă ta, pe tine, de ele. Nici mie u-mi plac apucăturile astea ale tatei. Se găsesc nepotrivite cu situația lui ocială, și nedemne de un bărbat. Nu e

Intr'o biserică gotică

— După Giosuē Carducci —

Apar în șiruri svelte prelungindu-se înalte și subțiri tulpini de marmură și par, în bezna sacră, desprinzându-se o oaste a giganților

Ce luptă împotriva nevăzutului; se urcă lin, apoi s'avântă arcadele în grabnic zbor, și, iată, sus se 'mpresură plecate, atârându-se.

Astfel în vrajba ce 'ntețește oamenii se 'nalță din sălbatecele vuete spre Domnul sufletele singuratece în El împreunându-se.

Nu-l vreau pe Domnu 'n voi, tulpini de Cerești arcade! Urmăresc doar zgomotul de pas mărunț și cunoscut, solemnele ecouri deșteptându-le.

E Lidia; se'ntoarce: și 'ntorcându-se, ușor liciosu-i păr mi se desvăluie; fugare, dragostea și fața-i palidă zâmbesc din umbra vălului.

Și Dante aflându-se în faptu-amurgului în gotic templu, căută imaginea lui Dumnezeu într'a femeii splendidă infățişare palidă.

Sub vălul alb al Beatricei, limpedea și dalba frunte strălucia exotică, în timp ce, caldă, 'n nourii cădelniței se înălța litania.

Se înălță în murmure molatece cu freamătul voios al turturelelor și-apoi cu urlatul de-obidă al gicatelor tinzând spre ceruri brațele.

Eșeau din orgă 'n spațiul sumbru gemete și larmă: și părea din urne candidă că le răspunde duhul dispăruților sub lespeda pământului..

Dar de prin miticele culmi, din Fiësole, prin soarele figuri ale vitralelor, priviă roșiatec Phoebus; lumânările păliau pe 'naltu-cerului.

Iar Dante o priviă transfigurându-se și-urcând, fecioara 'n imnul serafimilor, când sub picioare îi muglă prăpastia inflăcărata a iadului.

Eu nu văd glorii ingerești nici demonii; văd slaba licărire care tremură în umedul văzduh: răcoarea amurgului de-amar îmi umple inima.

Adio, zeu semitic! În misterele-ți stăpânitoare moartea e continuă! O, Domn iaaccessibil peste suflete, nu! templu-ți nu vrea soarele!

Tu, răstignit martir, tu superi oamenii, tu molipsești cu întristare aerul: dar cerul strălucește, răd câmpiile, sclipesc, sclipesc de dragoste

frumoșii ochi ai Lidiei. O, Lidie, vreau să te văd în mijlocul fecioarelor danșând lui Phoebus împrejur-altarului în rozele crepuscule,

lucind prin lauri și prin albe marmure, svărlind din mână flori, din ochi privirile de veselie, și din buze cântecul frumos al lui Bachilde.

trad. G. CIFARELLI

(Din volumul de traduceri ce va apare în editura „Cartea Românească“).

mai puțin adevărat că le-a căpătat din dorința, mai tare la el decât judecata, de-a ușura fiecăruia câte ceva și de-veni astfel tuturor în ajutor cu oboseala lui.

Și în timp ce vorbea se inflăcări în chip neobișnuit caracterului ei șovăitor.

— Să fi început oare și ea să ghicească pe tatăl nostru, de se azvârle cu atâta înfrigurare asupra explicațiilor?

Și închise o clipă ochii. Prefera minciuna cea mai grosolană, pentru soră-sa, în locul adevărurilor lui. Ana luă această atitudine a lui drept o supărare, și se apropie calmă, blândă, îi puse o mână pe umăr, și adaogă:

— De altfel poate că ai și tu dreptate. Tata este atât de ciudat în cât nu mai știi nici odată ce vrea. Toți suntem aici foarte ciudați. Până și vioara mea e, câte-odată, ciudată.

Ion se ridică, tresărind, în sus. Abia își putea stăpâni, auzind din gura unei fete atât de tinere, lucrurile acestea, lacrimile. O apucă repede de mâini și, ca

să izgonească clipele de până atunci, îi spuse cu hotărîre:

— Te înșeli Ano. Nimic cu toate aceste nu este ciudat. Tata se plictisește cumplit în orașul acesta mic, urît și vulgar, sau în casa noastră singuratecă, și-și caută și el, după puterile și priceperea lui, de om bătrân, o ocupație și atâta tot. Gata, haide!

Și-i azvârli, cu o bruscheță, care se silea să fie prietenească, mâinile. Conversația aceasta însă îl tulburase. Jicinirea și durerea puseseră, în același timp, stăpânire pe sufletul lui. Căută un pretext de a pleca, și întrebă despre maică-sa.

— Trebuie să fie în oia ei, răspunse Ana.

— Mă duc să o văd puțin!

Și eși grăbit din odaie.

N. DAVIDESCU

(Fragment din romanul „Vioara mută“, care va apărea).

EDISON ȘI INVENTATORII

Thomas A. Edison își dădea în timpul războiului, avizul despre numeroasele invențiuni, ce se prezentau „Comitetului de apărare națională”, pentru distrugerea sub-marinelor.

— Tot ce pot să spun, încep Edison, e că aproape toți îmi amintesc povestea aceluia celebru inventator care veni într-o zi să-mi prezinte o „nouă cursă de prins muștele”. Vizitatorul îmi explică în felul următor :

„— Ei vor să mă închidă într'un azil de nebuni, d-le... Da, eu nu sunt nebun. Eu sunt tot atâta de teafăr la minte, ca și d-voastră. Eu sunt un inventator. Sfârșii de curând de pus la punct o invenție care ar trebui să facă din mine un al doilea Rockefeller și să scape omenirea în câteva luni, de toate muștele. Iată... dați-mi voie să vă explic... Fiți atent... Vizitatorul luă un creion, un plic vechiu și pe dânsul desenă o colivie.

„— Iată toată invenția mea... Așa că-i simplu?! Simplu ca bună ziua! O copilărie aproape!... O colivie, o colivie ordinară. Băgați de seamă că aici e o ușă cu o clanță de fier solidă... da... o să înțelegi îndată... și în partea opusă, o altă ușă tot cu o clanță de fier solidă... Acum... sunteți atent? Luăm colivia, așa, și o punem pe un pedestal de bronz, înalt de 17 metri, pedestalul așezat și el pe o lespede de marmură. De fiecare parte a pedestalului punem câte o scară, tot de 17 metri fiecare, bine înțeles; așa dar scară la dreapta, scară la stânga, în fața celor două uși. Simplu, nu-i așa? Ce se întâmplă?... Ei, acu-i acu: Vine o muscă, urcă treptele pe scara din dreapta și se oprește în fața ușii... Fiți atent... o deschide cu ajutorul clanței solide de fier (înțelegi?... clanța de fier... clanța să nu lipsească...) străbate colivia, iac'asa și deschide ușa a doua... m'auziți?

Și, excitat, inventatorul pleacă limba cu o bucurie nebună:

„— Ați fost atent?... Iată invenția mea... n'ar trebui să mă îmbogățesc de pe urma ei?... Așa dar, deschide ușa a doua... minunat!... și începe să scoabă pe scara din stânga, musca, scoboară... E pierdută... Treapta a opta a scării din stânga, ați ghicit nu-i așa?... e trăiată... lipsește... și musca habar n'are... ah! ah!... și cade pe lespede și-și rupe coastele...”

Lili intră la drogherie.

— Să-mi dați un termometru.

— Un termometru, draguță?

— Da, m'a trimis mama...

— Și nu ți-a spus mamița cam cât de mare să fie?

Lili rețede:

— O!... cât se poate mai mare! Vrea să-mi încălzească odaia.

Despre fracții, în ora de aritmetică:

— Ei... să ne închipuim că într'o familie sunt șase copii și numai cinci mere pentru toți șase. Ce-o să le facă mama?

— Compot, d-le.

Început de an școlar.

— Care ți-i numele, draguțo?...

— Irina.

— Irina... și celălalt nume?

(Sora mai mare a Irinei tocmai se măritase):

— Nu știu încă, domnișoară, că nu m'am măritat încă.

Edom o' Gordon

— Baladă veche scoțiană —

Balada scoțiană „Edom o' Gordon”, a cărei traducere o dăm astăzi, e bazată pe un episod din istoria Scoției, în strânsă legătură cu tragica poveste a Mariei Stuart. În 1571 Maria Stuart era prizonieră. Pe tronul Scoției era copilul ei mic, Iacob VI. O parte a credincioșilor ei însă lupta mai departe, cu autorizarea ei, pentru înălțurarea lui Iacob și readucerea reginei. Fărăste în aceste lupte ale boerimii, ca în orice vremuri tulburate, răzburările personale aveau un mare rol. Adam Gordon of Auchindown, — Edom o' Gordon al baladei — vice-locuitor al reginei Maria, purta o sălbatică ură familiei Forbes și clanului ei. Sub pretextul că are ordine

dela regina, în 1571 trimise o ceată de mercenari sub comanda unui anumit căpitan Carr sau Kerr, să pună mâna pe castelul Towie, proprietatea lui Alexander Forbes.

Proprietarul castelului nu era acasă nevasta lui, Lady Forbes, refuzând să predea castelul, Carr și oamenii lui i-au pus foc și au ars toate persoanele ce se aflau într'nsul. În flăcări au murit nu numai Lady Forbes și copiii săi ci și întreaga servitorimea lor, cu totul 27 de persoane. Unele balade prezintă conform adevărului, pe Carr ca autor al crimei. Cele mai multe însă susțin că Adam Gordon personal a săvârșit fărâdeleaga aceasta.

Pornise vânturile reci:

Era cam prin Brumar;

Iar Edom zise: „Hai băieți,

„Să dăm o raită iar!”

„Să dăm o raită pân' la Rodes

„Prin văile sălhuu,

„Să punem mâna pe castel

„Și pe stăpâna lui!”

Domnița 'n turn se repezi

Ușoară ca un vânt,

Crezând că-l poate potoli

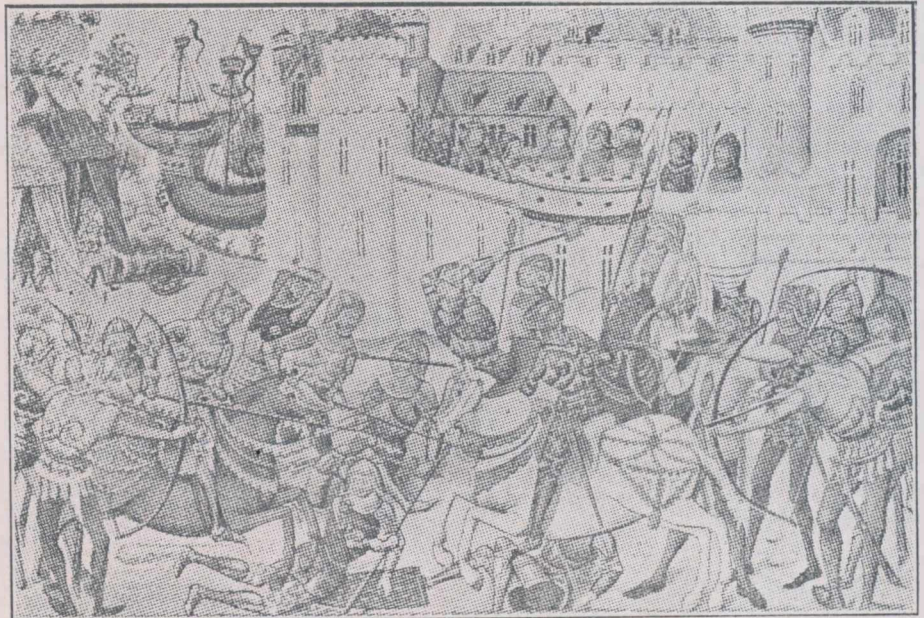
Cu blândul ei cuvânt.

Când Edom o văzu pe zid

Și porțile 'n zăvor,

Gemu strângându-și pumnii dâr

Și dornic de omor.

ASEDIEREA CASTELULUI BREST de către Englezi (1542—1599)

Domnița sus pe zid stetea
Privind departe 'n zări,
Când din pădure 'n larg țâșni
O ceată de călări.

„Veniți în grabă sus pe zid;
„Priviți, aprozii mei:
„Eu văd o ceată de călări,
„Dar nu știu cine-s ei”.

Credea că-i soful său iubit
Venind dela vânat,
Dar vai, fu Edom cel viclean,
Năvalnicul gealat.

Abia avu când se 'mbrăca
Domnița 'n mare sărg,
Și Edom cu arcașii lui
A și pătruns în târg;

Abia avu când sta la prânz
Cu micul ei norod,
Și Edom cu arcașii lui
A și sosit la pod.

„Domniță, vino jos la noi
„Și fii la noapte-a mea;
„Ne cuunăm apoi și-ți dau
„Orice comori vei vrea”.

— „La tine, Edom, eu nu vii;
„Rămân aice sus:
„Mi-e drag stăpânul meu voinic,
„Deși departe-i dus”.

— „Domnița mea, ai trei copii:
„Predă-mi acest castel,
„Căci dacă nu, cu ceata mea
„Pe toți vă ard în el”.

— „Castelul, Edom, nu ți-l dau;
„Poți să ne arzi de vii;
„Dar pentru copilașii mei
„Cu capul vei plăti...”

„Încarcă bunul meu pistol
„Cu gloanțe câte 'neap!”
„Și-adu-l aici, argate Gład,
„Să 'mpușcă acest casap!”

PETRU MAIOR

De sus din turn de două ori

A tras în el întins,
Dar glonțul ei ușor abia
La pulpă l-a atins.

— „Aduceți foc castelu 'ntreg
Să piară 'n vâlvătai!
„Vei arde-acum, domnița mea,
„Cu toți copiii tăi“.

— „Eu te-am plătit, argate Jock,
„Deapururi cu prisos:
„De ce-mi spargi zidul și pornești
„Spre mine fumul gros?“

— „Și te-am plătit, argate Jock,
„Deapururi la soroc:
„De ce-mi spargi zidul și-mi pornești
„Prin sală rău de foc?“

— Stăpână, m'ai plătit cinstit,
„Mi-ai dat cu mult mai mult;
„Dar astăzi Edom mi-e stăpân
„Și eu de el ascult“.

Copilul cel mai mic atunci
Grăi: „Eu nu mai pot;
„Mă 'nec, măicuța mea, mă 'nec:
„Predă-i lui Edom tot“.

„Copilul meu, comori întregi
„Aș da pe-un vânt acum,
„Dac' ar gonî din jurul tău
„Greoi nori de fum“.

Fetița zise-atunci și ea:
„Legăți-mă 'ntr'un țol,
„Și din castel lăsați-mă
„La poala lui domol“.

Grăbit o 'nfășurară 'n giulgiu
Și-o sloboziră 'n jos;
Dar Edom lancea-și rezezi
In trupul mlădios,

Și când ajunse la pământ,
Din pieptul ei de nea
Pe păru-i galben luminos
Rău roșu se scurgea.

Cu lancea el o 'ntoarse-atunci
Privind obrazu-i mut:
„Ce mult aș vrea să-ți pot da iar
„Viața ce-ai avut!“

„Mă doare frumusețea ta...
„De ce nu te-am cruțat,
„Să fi 'ncântat și tu 'ntr'o zi
„Un suflet de bărbat?“

„Presimt că vin nenorociri:
„Grăbiți, ortacii mei;
„Mă arde 'n piept și nu mai pot
„Privi 'n obraji ei“.

— „Nenorocirea când o simți,
„Stăpâne te-a și prins;
„Dar e rușine să te lași
„Și de-o femeie 'nvins“.

Domnița 'n foc și fum stetea
Cu copilașii săi:
„Vai îngerașii mamei dragi,
„Pierim în vâlvătai!“

Iar Edom Gordon buciună:
„Băieți, ne ridicăm.
„Castelul arde-acum întreg;
„E timpul să plecăm“.

Stăpânul largului conac
Venea domol pe drum,
Când își zări castelu 'ncins
De flăcări și de fum.

In sufletu-i se 'nvălmășiau
Blesteme și tristeți:
„La drum, oștenii mei, la drum!
„In goană cât puteți!“

Dintre cei trei învățați ai școlii ardeleni, care au căutat să lupte prin scris, pentru a dovedi străinilor romanitatea neamului nostru, Petru Maior a avut desigur cea mai superioară pregătire în domeniul filologiei, reușind să răspundă cu argumente destul de justificative la polemicele unui filolog de seamă, cum a fost de pildă Kopitar. Dar și din alte puncte de vedere, cultura filologică a lui P. Maior se ridică cu mult deasupra celorlalți conțrați ai lui. El a fost primul, după cum se știe îndeobște, care a observat că pentru etimologia unui cuvânt românesc filologul trebuie să recurgă la limba latină vulgară și nu la cea clasică, deoarece pământul românesc a fost colonizat de poporul roman dela țară și nu de cărturarii din Roma.

PETRU MAIOR

Bine înțeles că pe vremea lui, filologia romanică nu ajunsese la progresele de astăzi, când avem lucrarea lui Mohl sau „Corpus inscriptionum latinarum“, unde putem găsi în bună parte acea limbă rustică de care filologul român are nevoie pentru aflarea unei etimologii de origine latină. Deci să nu fim prea severi cu lucrările lui P. Maior în acest domeniu și să căutăm a ne da seama de timpul când a trăit el.

Înainte de a fixa în cadrul istoriei importanța lui filologică și istorică, vom încerca să dăm o schiță biografică. Viața scriitorilor ardeleni din școala ce s'a

„Înfigeți pintenii 'n sirepi
„Și prindeți-vă 'n șea;
„E vai de voi, de rămâneți
„Pe drum în urma mea“.

Dar când ajunse la castel
Cu pălcu-i de cetași,
Cărbuni erau nevasta lui
Și dragi-i copilași.

Gemea, urla voinicul lord
In chin nemai văzut:
„Ah proceșilor! Veți plăti
„Cu capul ce-ați făcut!“.

Și după Edom se porni,
Și 'n ura-i fără frâu
Cu pala 'n două-l despica
Din creștet până 'n brâu.

VASILE STOICA

desvoltat la sfârșitul veacului al 18-lea, este strâns legată cu dezvoltarea culturii lor literare și cu influența pe care au exercitat-o asupra spiritelor românești din acea vreme.

S'a născut în satul Căpușul-de-Câmpie pe la 1753 sau 1754. Primele studii le-a făcut la Oșorhei, Cluj și Blaj. După terminarea lor, îndemnat desigur de prietenii săi și de acea domniță vie a cărturarilor din acea vreme, plecă la Roma pentru 5 ani, dela 1774—1779, unde studiaza teologia și filosofia.

Înainte de a se întoarce la Blaj s'a oprit un an și pe la Viena pentru a se perfecționa în dreptul Canonic. Aceste două mari centre culturale, Roma și Viena, atrăsese, după cum se știe, și pe tovarășii lui de idei, Samuel Micu și Gh. Șincai.

La 1780 îl aflăm în Blaj ca profesor de logică, metafizică și drept natural.

Dar și acestui spirit luminat, ca și înflăcăratului Șincai, nu-i prîia despotismul prea exagerat al episcopului Bob și de aceea după 4 ani părăsește Blajul și fiind hirotonisit, primește să fie preot la Reghin și apoi protopop la Gurghiu în ținutul Făgărașului.

Înțelegându-și menirea de luminător al satelor, Petru Maior timp de 15 ani cât a stat pe acolo a desfășurat o activitate din cele mai frumoase pe acest țărim. Mergea prin satele românești și dădea lecții la fiii de țărani îndemnându-i totodată să urmeze cu stăruință și la diacul bisericii din satul lor.

În 1809, Petru Maior pleacă la Buda în funcțiunea de „crăesc revizor“ la tipografia românească de acolo.

El părăsise Transilvania îndemnat de un nou ideal, de dorința lui aprinsă în a servi neamului românesc și pe altă cale. De altfel singur justifică acest lucru, răspunzând totodată și birfitorilor care căutau să-i aducă diferite vine:

— „Nu ca să iasă din eparhia Făgărașului, s'au dus Petru Maior la Buda, ci ca mai mult să poată lucra cu pana pentru neamul românesc“.

În tot timpul cât a stat la Buda, dela 1809 și până la 1821, Petru Maior a tipărit o bună parte din lucrările sale și în același timp lucra și pentru produsul culturii noastre.

Nu avem date amănunțite despre această epocă frumoasă din viața scriitorului, dar credem că el a stat tot timpul în Buda lucrând cu multă sârguință și avânt.

S'a stins din viață la 14 Februarie 1821.

În domeniul istoric, importanța lui Petru Maior este desigur mult mai mică decât cea a lui Gh. Șincai. Opera sa principală în această direcție „Istoria pentru începuturile Românilor în Dacia“, cu toate vederile largi pe care istoricul le desvoltă în ea, cu tot avântul de care este animat, este inferioară ca valoare științifică față de opera critică a lui Gh. Șincai „Cronica Românilor“.

În schimb pe țăramul filologic, pregătirea lui P. Maior se ridică deasupra tovarășilor lui.

Teoriile sale asupra limbei noastre și a filologiei în general le-a expus în lucrările destul de cunoscute: Disertații asupra limbei și lit. românești. Lexiconul dela Buda, polemicele cu filologul Kopitar și Orthographia romana sive iatino-valachica una cum clavi“.

Pe lângă punctul său de vedere, destul de nou pentru vremea aceea, de a căuta origina limbei românești în latina vulgară, Petru Maior mai recurge și la alte inovații care învederează superio-

ritatea sa. El cercetează inscripțiile pentru a găsi formele latine vulgare ce stau la baza limbei noastre și tot odată recurge și la metoda comparativă a limbilor romanice atât de utilizată astăzi de romaniști, pentru identificarea unei forme. Cultura timpului nu-i permitea însă să cunoască toate limbele neolatine și de aceea el întrebuițează mai des numai limba italiană pe care o studiasse la Roma și din care tradusesse și pe „Telemah“ a lui Fénelon.

Bine înțeles că greșala cea mai mare a lui Petru Maior a fost aceea pe care au susținut-o cu îndârjire toți filologii români, până la școala cea nouă, în a nu recunoaște alte elemente străine în compunerea limbei române, în afară de cel principal, elementul latin. Dar și această insuficiență științifică își găsește explicația și motivarea ei în mentalitatea timpului și mai ales în programul sfânt pentru care luptau învățații români din acea vreme. Exagerarea prea pronunțată a învățaților ardeleni apare și mai justificată când ne gândim la alte greșeli analoge, în care au căzut și alți învățați români, chiar până în zilele noastre.

Pentru a nu aduce anticipat unele observații pe care istoria de mai târziu, le va pune la punct cu obiectivitate, vom da numai un singur exemplu, dar tot din trecut. Luminatul învățat M. Kogălniceanu în enunțarea programului său dela „Dacia literară“ cere cu îndârjire prohibirea literaturilor străine, nu pe motivul că el nu și-ar fi dat seama de importanța lor în dezvoltarea unei literaturi în formație; dar tocmai din cauză că aceea literatură nouă era covârșită și înecată de modele străine și nu mai putea avea independența în dezvoltarea ei etnică și națională.

De altfel ideile lui Kogălniceanu au fost reluate și de o revistă din veacul al XX-lea, cred cu același drept de justificare.

Serviciile mari aduse de învățații ardeleni culturii românești, sunt mult mai rodnice și mai importante decât micile lor scăderi. Aceasta ne-a arătat-o răspicat, perspectiva vremii și obiectivitatea istorică.

GH. CARDAȘ

SPICUIRI BIBLIOGRAFICE

A. OPERA:

1) *Procanon* redactat la 1783, publicat de C. Erbiceanu în *Biserica Ortodoxă Română* anul 1894 și extras.

2) *Protopapadichia* redactat 1795, publicat câteva părți de Gr. Silași în „*Sionul românesc*“ Viena 1865—1866.

3) *Propovedanii la îngropăciunea oamenilor morți*. Buda 1809.

4) *Didahii adică învățăturii pentru creșterea fiilor, la îngropăciunea pruncilor morți, culese de P. M. de Dicio Samartin*. Buda 1809.

5) *Prediche sau învățăturii la toate duminicile și sărbătorile anului*. Buda 1810—1811. Partea I—III. Ediție nouă de E. Dăianu, Cluj 1906.

6) *Istoria pentru începutul Românilor în Dacia*. Buda 1812, cu două suplimente: *Disertații pentru începutul limbei românești și Disertație pentru literatura cea veche a Românilor*. Ediția a II-a de Iordache Mălinescu, Buda 1834. Ediția a III-a de „Societatea Petru Maior“ Gherla 1883.

7) *Istoria bisericii Românilor atât a cessor dincoace precum și a celor dincolo de Dunăre*. Buda 1813. P. Maior a publicat numai începutul, restul a fost tipărit de T. Cipariu în „*Acte și fragmente*“ pag. 129—157, 145 sgg.

8) *Răspuns la cârtirea care s'au dat asupra persoanei lui Petru Maior*. Buda 1814. retipărit în „*Revista critică literară*“ II (1894) pag. 68 sgg.

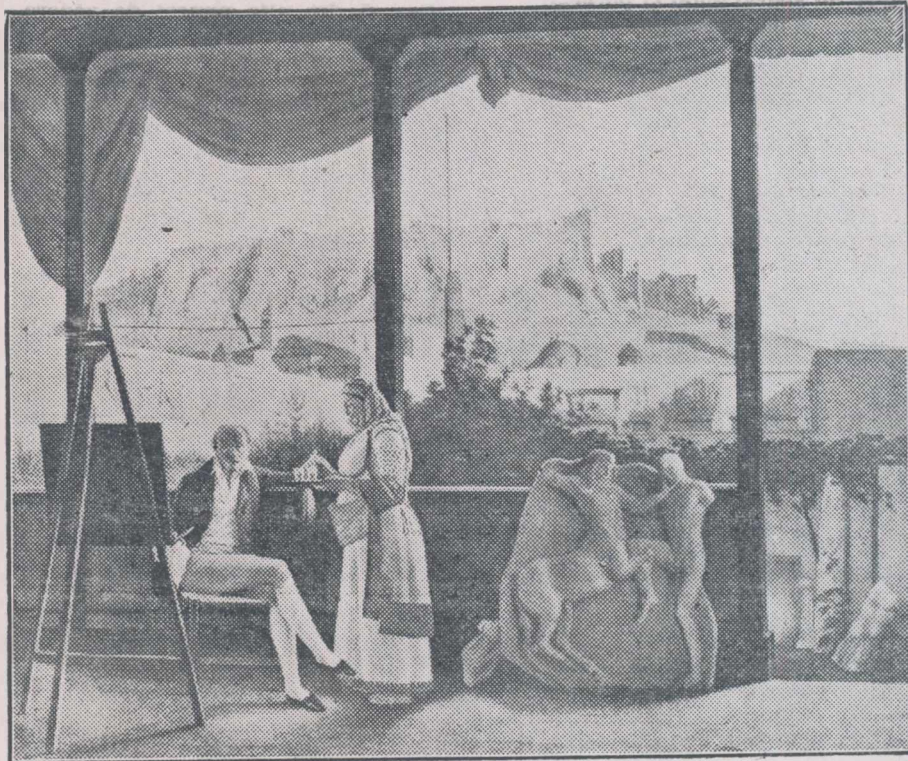
Un pictor francez despre noi: Louis Dupré

de IOAN C. BĂCILA

La începutul secolului XIX, orientul european a fost sbuciumat de multe încercări care fac atenți pe oamenii politici și literați.

Vraja orientului, care era în apropierea lor, îi atrăgea, și în prima jumă-

Neapole, unde se întâlnește cu compozitorul Rossini, căruia îi face portretul la 17 Februarie pleacă din Neapole, la 22 sunt la Bari, la 5 Martie sunt la Corfu, unde face portretul la doi Suioți. Dela Corfu au mers la Butrinto

Pictorul Dupré în fața Acropolei

tate a secolului XIX, țările noastre și Peninsula Balcanică erau vizitate de mulți pictori străini. Unul din aceștia este și pictorul francez, Louis Dupré, care a lăsat câteva desene despre noi.

El a fost elevul lui David, a făcut studii în Italia timp de 6 ani, vizitând diferite orașe, ca: Bologna, Florența, Roma, Neapole, Pompei, Pestum.

În anul 1819 trei englezi, Hyett, Hay și Vivian, plecând din Grecia l-a luat și pe el în această călătorie. În ziua de 2 Februarie 1819 pleacă din Roma spre

unde a văzut pe vestitul Pașe, Ali din Ianina, conduși de generalul englez Maitland. La 23 Martie părăsește Corful cu destinație spre Ianina, la 30 Martie sunt la Tricala, la 14 Aprilie la E-

9) *Animadversiones in recensionem historiae „De origine Valachorum“ in Dacia Buda 1814.*

10) *Reflexiones in responsum domini recensentis viennensis ad „Animadversiones“*. Buda 1815.

11) *Contemplatio recensionis in Valachiam anticriticam...* Buda 1816.

12) *Intâmplările lui Telemah de pre limba italienească pre limba românească*. Tom. I. Buda 1818.

13) *Orthographia romana sive latino-valachica una cum clavi qua penetrabilia originations vocum reserantur...* Buda 1819 și *Dialogul pentru începutul limbii române*, reproduse în „*Lexicon*“.

14) *Lesicon românesc-latinesc-unguresc-nemțesc care de mai mulți autori în cursul a treizeci și mai multor ani s'au lucrat*. Buda 1825.

15) *Fragmente cu privire la gramatica limbei românești s'au tipărit de T. Cipariu în „Arhiva pentru filologie și istorie“ Blasiu 1867 pag. 27 și altele.*

16) O scrisoare a lui Petru Maior publicată de d. Giuglea în „*Convorbiri literare*“ 1910.

Mihail Șuțu

Ieșis și la 15—16 la Atena, unde vizitează Acropole.

Aici în Atena întâlnește un căpită al lui Marco Batgasis, care a fost trimis cu recomandatie către comitetu

Grec la Pisa și Florența, ca să se vindece de rănila primită la Misolonghi, acest om se numește Vasile Guda, — român-macedonean.

Dela Atena pleacă în ziua de 9 Iunie spre Constantinopol, unde ajunge la 16 Iunie.

Împreună cu Joannin, dragoman al ambasadei Franței lângă curtea otomană, vizitează împrejurimile. La acest dragoman așteaptă plecarea prințului Moldovei, Mihail Șuțu, pe care trebuia să-l însoțească spre Moldova, ceea ce a primit fiindcă făcea acest lucru fără nici o cheltuială. Timp de 16 zile a stat, dar n'a avut noroc, că suita împreună cu Domnul a plecat fără el. Între 16—30 Iunie, trebuie să dateze și portretul lui Mihail Șuțu, în cartea lui atât de pitoresc reproduș în Album la planșa 38 (29×38,5 cm.).

Domnul stă pe sofa de culoare roșie brodată cu negru, rezemat cu cotul drept pe o pernă de aceeași culoare și cu mâna stângă întinsă pe speteaza sofalei, având sub picioare o imensă piele de tigr, dedesubtul căreia se vede un covor turcesc. Domnul este îmbrăcat cu un antiriu de mătase de culoare galbenă brodată cu negru, în formă de romburi, este încins cu un brâu alb de mătase de care atârnă o batistă foarte fin brodată, și are înfipt un pumnal cu o teacă bătută cu sârmă, iar mânerul de culoare albastră, bătut cu pietre prețioase. Peste antiriu are o vestă de culoare verde, tivită pe margini cu flori roșii și verzi. Deasupra are o foarte bogată și frumoasă manta de mătăasă albastră, căptușită cu hermelenă, având mânecile și gulerul pe margini cu câte o bandă lată tot de hermelenă, în picioare are meși galbeni.

mâneci largi, brodată pe margini cu aur. În picioare are papuci roșii, părul mare îi cade pe spate.

Pictorul s'a întors din această călătorie cu un număr de 40 de tablouri,

Princesa Elena Șuțu

care au fost expuse prin 1821—22 la expoziție („Salon“), și în urma încurajărilor primite dela diferiți admiratori, s'a hotărât să le scoată în album. El a dat și o descriere a acestei călătorii, după notele luate și pe cari le-a adăo-

Ali Pașa la Ianina

Figura Domnului este impozantă, încadrată de o barbă mare și stufoasă de culoare neagră, dar foarte bine îngrijită, mustățile mari lăsate puțin în jos.

Nasul aquilin, fața puțin roșie, ochii albaștri și privirea senină. Pe cap are cucă, jumătate neagră și cu fundul verde. În degetul cel mic din stânga are un rubin. În planul II sunt două coloane cu deschizătura largă, văzându-se un peisagiu de dealuri și păduri.

Desene cari ne privesc, afară de Mihail Șuțu, sunt: Vasile Guda, român-macedonean, ajutorul lui Marco Batzaris (pl. 25). Este arătat stând pe niște ziduri, îmbrăcat cu sarică, dedesubt se vede un ilic frumos brodat.

Princesa Elena Șuțu (pl. 39), îmbrăcată cu o rochie albastră, brodată cu aur și peste ea o haină subțire cu

gat în 1825, pe când tipărea albumul, servind și ca explicație a tablourilor.

Acest interesant album, care ne privește și pe noi s'a tipărit cu titlul următor:

Voyage à Athènes et à Constantinople, ou collection de portraits, de vues et de costumes grecs et ottomans; peints sur les lieux, d'après nature, lithographiés et coloriés par L. Dupré élève de David; accompagné d'un texte orné de vignettes. Paris. Imprimerie de Dondey-Dupré, rue Saint-Louis, No. 46, Au Marais, 1825.

Album în folio mare (45×60,5 cm.), dedicat contelui Clément de Ris, Pair de France, care l'a ajutat în cariera de artist. Albumul are mai mult de 48 pagini de text și 40 de planșe în cromolitografii, reprezentând costume din Suli, Seleida, Ianina, Tesalia, Livadia,

A fost odată...

Ușa se deschide. Băncile trosnesc. Elevii se ridică.

Scurt, cam ghebos, cu pânțele voluminoase și luminat de un sdravăn lanț de aur, cu nas încovoiat și cu sprâncenile rezepite ca niște săgeți spre nelipsitele cute de pe fruntea-i vastă, Dimitrie Mișescu își potrivește redengota cu degetele pline de cretă se întindă în scaunul de pe catedră și strigă catalogul cu un ritm invariabil de 55 ani...

Pe urmă, se dă jos, ia buretele și face tabla ca nouă, se naltă în vârful ghetelor mici, ca de copil, lasă în aer tocurile în lungimea cărora își pune vecinic nădejdea să pară mai puțin mărunț, înșiră cifre și litere, de sus până jos, cu o scriitură mică și elegantă, acompaniindu-le ca ntr'un recitativ, de muzica vocii sale feminine.

Și-a terminat cursul pentru lectura viitoare.

Ca un intermezzo, aduce vorba despre reforma calendarului. L-a obsedat o viață întreagă. Nici una din aritmeticile-i populare în toate școlile din țară, nu-i este așa de dragă ca studiul său despre calendar. În ziua când a ășit la pensie și l-au sărbătorit elevii liceului Lazăr, unde avea tovarășii de aceeași valoare în Anghel Demetriescu, V. Păun C. Georgian, Fr. Damé, Anghel Mihăilescu, ca să vorbim numai de cei dispăruți, a împărțit ca amintire celor din clasa a șaptea câte un exemplar, i-a îmbrățișat și a plâns...

În a doua jumătate de oră a lecției, Mișescu examina.

— Ia să-mi spui despre sin și cosin.

Când n'ai înclinațiuni pentru matematici, poate să ți se pară ceva mai anost ca trigonometria?

— Taci... Sigur... N'ai avut vreme să citești... Știu eu cine e de vină...

— Am învățat, domnule.

— N'ai învățat!

Ochii negri ai profesorului scăpărau. Pumnul-i mic lovi în catedră și manșeta rotundă se rostogoli pe jos. Se umflă ca un cimpoi.

— Crezi că nu te-am văzut?... Toată ziua ai umblat eri pe bicicletă!.. Să știi dela mine, aia e roata repetenției...

Înfipse creionul în catalog, sgârâia un unu în mărime naturală, și cu accente de melodramă, strigă:

— Gazetar să te vad!..

Sunt unele afurisenii care prind.

DON JOSE

Cărți primite

Adrian Pascu: Cuibul tăcerii (Schite și nuvele). Biblioteca „Semănătorul”. (Nr. 117—119), ed. „Diecezana” Arad, 1925. — 15 lei.

Tie Flaviu: Carnetul unui preot dela sațe. id. (Nr. 141). id. 1925. — 5 lei.

Alexandru Vișianu: Pe alături de viață. roman. Bistrița, 1925. — 125 lei.

Alexandru Vișianu: Veva, nuvele, cu desene de autor, Oradea Mare. 1925. — 30 lei.

Sasă Pană: Răbojul unui muritor. Strofe banale. Tip. „Lupta”. 1926. — 20 lei

Cheronea, Atena, Hidra; portrete: Ali Pașa din Ianina, Vasile Guda (ajutorul lui Marco Batzaris pl. 25). Mihail Șuțu, Domnul Moldovei, dela 1819—1821, planșa 38, Princesa Elena Șuțu, fiica Domnului, pl. 39 și alți. Vederi ne dă din Ianina, Tricala, Tesalia, Pind și Atena.

IOAN C. BĂCILĂ

S. S. R.

Şezătoarea literară dela 31 Ianuarie 1926

(Fundafia Regele Carol I)

S. S. R-ul a cunoscut în trecutul său câteva sărbători de solidaritate profesională. Mai ales în trecutul său dinainte de război. Emil Gârleanu pe care l-a preocupat în deosebi breasla scriitoricească și condițiile impropii și sălbatice în care e sortită să-și ducă zilele, a dat o deosebită atenție acestor manifestări de breaslă. În activitatea sa de foiletonist Gârleanu a scris reportajii amănunțite despre șezătoarele din Ardeal și din Bucovina. Mai mult el fixează un punct din istoricul acestor manifestări, când susține că întâia șezătoare literară, este aceea a grupării dela „Semănătorul”, în 1906, după demonstrația din 13 Martie, când d. Iorga însoțit de Sadoveanu, Iosif și Anghel, cutreerând orașele vechiului regat, a propovăduit dragostea pentru limba românească.

După înființarea S. S. R-ului se continuă șezătoarele de demonstrație națională, în provinciile încă neliberate și cam acum 15 ani un ciclu de șezători literare, în sala teatrului Comedia (azi „Regina Maria”). Era pe vremea răposatului om de teatru George Diamandi.

Războiul apoi, cu nesfârșitele prilejuri de declamație ocazională și patriotică, făcuse inutile astfel de demonstrații.

Poezia amuțise de șgomotul surlilor. După război, în 1923 și 1924, S. S. R-ul cunoaște două mari succese, cu cele două turnee de șezători în Ardeal. Prilej de înfrățire, de comunitate în cultul aceluiaș graiu.

Însă, erau și membrii ai S. S. R-ului care socoteau potrivit să se întreprindă în chiar acest București—care definește înțâietatea manifestărilor intelectuale—un ciclu de șezători propriu zis literare. Între glasurile acestea a fost și acela al redactorului nostru, d. PERPESSICIUS care în „Rampa” din 8 Dec. 1924, în timp ce S. S. R-ul își începuse turneul prin Ardeal, scria despre „Şezătoarele scriitoricești” și despre justificarea lor în București, următoarele:

Păstrez din vremea primei adolescențe, duiioase amintiri legate de șezători de-ale scriitorilor. Revăd acea miraculoasă galerie a Teatrului Rally (azi Comunal) din Brăila, unde se putea intra cu cel mult 1 leu când, abile tertipuri sau protectorate dibuite cu o rară virtute, printre personalul de control sau înrudiri subite cu preun pompier al teatrului, nu ne scutea și de această minimă vamă. Aceasta pentru serile Norei Marinescu, ale trupei lui Grigoriu, sau celelalte trupe cu nenumărații Hamleți, preșuiți, de pretențiile noastre estetice, după felurita articulare a celebrului „du-te la mânăstire”! sau după svelteța cu care săreau peste frânghii nevăzute.

Când veneau însă conferențiarilor, era altceva. Atunci se putea intra fără de vre-o piedică. Cerberii controlului erau suprimați și urcam scările înspre Olimpul galeriei, pe îndelete și cu cea mai senină familiaritate. Erau conferințe la care se prindea lumea cu arcanul pe stradă. Altele, la care se putea așipi în lege. Îl văd și acum pe bătrânul Tocilescu, dând pagină peste pagină spre marea ușurare a publicului. Iar când veneau scriitorii era cu totul altceva. Între scenă și galerie se prindeau punți spirituale și sufletele noastre primeau ca pe un alaiu de nuntă, lohengrinian, cuvintele pline de mister ale scriitorilor. Ceteam zilele trecute, cu în-

cântare — ca de obicei, de altfel — paginile d-lui Argezi, din „Lumea” dela Iași despre „Literatura în spectacol”. Cu o dialectică spirituală, d-sa condamnă turneele scriitoricești și mai ales lectura poeziei în public. „Una e scrisul și alta cititul... O carte este ca lumina lunii rămasă pe pietre, după ce luna a dispărut. Între cititor și carte se așează nenatural cu altitudine, cu glasul, cu erorile lui de tonalizare, egalitatea cititorului cu cartea”.

Evident, așa stau lucrurile, mai cu seamă pentru acei dintre scriitorii care trec drept maeștri recitărilor și rivalizează, în dicțiune și volum, cu memorabila umbră a lui Hamlet, spaimă a copilăriei noastre. Sunt însă și scriitorii naturali, nepreocupați de ambiția publicului, așiniți numai asupra gândurilor din ei — text și gând făcând una — și al căror glas de parte de-a alunga, invită și introduce în acel alcov de taină și de pluș al inspirației. Pentru astfel de scriitorii urcam pe vremea primei noastre adolescențe, scările teatrului, reculeși și solemn ca n preajma unei oficerii. Iosif cețea cu vocea lui de val schițat în calmă zi de vară, cu legănări de leagăn pentru un copil aproape adormit, cu înțonări albastre și umede ca și privirea duiioasă și nedinodată a ochilor lui. Cu înfățișare de Faun, gălit pentru recepție, ursuz și dușmănos, Anghel, arunca, distrat și inelegant, juvaerele versurilor lui, bogate, în irizări feerice. Din vocea aceea inexpresivă, se revărsau arome și ape de diamante. Sadoveanu, așezat și moldovenește, frângea glasul ca pe o azimă aurie și respirând de duhul cupțurului. Și așa mai departe...

De toate acestea mi-am reamintit astăzi, când „Societatea Scriitorilor Români” colindă Ardealul într'un turneu de propagandă culturală. Şezătoarele, începute la Cluj, au un caracter oficial și meritul lor nu poate fi, în principiu, contestat de nimeni. Pentru provinciile vitregite până ieri, cuvântul scriitorului, prezența lui, constituie cea mai caldă pledoarie pentru limba românească. Însă, paralel cu aceste turnee de propagandă care nu pot, în majoritatea cazurilor, să arate adevăratul nivel artistic al literaturii române, se impune necesitatea unor șezători consacrate exclusiv prezentării literaturii artistice. Nu s'ar mai celi, cu alte cuvinte, toată acea literatură de circumstanță, patriotică sau culturală, în care partea Muzelor se vădește numai în abilități mecanice. Un ciclu de șezători, sistematice, concepute, ca o serie de comemorări integrale ale marilor noștri scriitori începând cu Grigorie Alexandrescu și sfârșind cu Săulescu, șezători la care ar participa, cu evocări, note și lecturi cohorta adevăraților scriitori. Ele trebuie să înceapă chiar cu Bucureștii. E ceea ce „Societatea Scriitorilor Români” poate și trebuie să facă pentru a întrefine nealterat cultul adevăratei poezii.

În fața unei săli arhipline, șezătoarea se deschide cu conferința d-lui MIHAIL DRAGOMIRESCU despre: „Știința literaturii”.

D-sa începe prin a distinge în dezvoltarea noastră culturală 3 epoci: 1) a imitațiunii, cu Eliad, 2) a asimilării, cu Titu Maiorescu și 3) a creațiunii, sau epoca lui Eminescu.

Generația care astăzi are 60 ani a crescut sub oblăduirea spirituală a lui Titu Maiorescu — tipul prin excelență reprezentativ al epocii de nesimulare și care

sceptic în privința puterilor de creație originală, se conducea de două formule cunoscute: „Nu rezistă celula (românească)” și „să fim fericiți să învățăm ceace inventează alții”. Acestor formule s'au opus diferite personalități. Între alții Do-

(desen de V. I. Popa).

MIHAIL DRAGOMIRESCU

Brogeanu-Gherea, care după 1890 a dat naștere unei întinse controverse urmată de cele două tabere ale „artei pentru artă” și ale „artei cu tendințe”. Gherea, teoretician al socialismului pleca dela un recent fapt de literă. Interpretând în bună înțelegere a morții lui Eminescu, Gherea susținea că Eminescu fusese un temperament optimist, dar că mediul conservator, în speță „Junimea”, cultivând pesimismul, deformase și sufletul poetului. În locul unei autonomii a artei, el susținea, că poetul trebuie să se încorporeze curentelor de opinie și să nu neglijeze idealurile semenilor săi.

Controversa a durat 15 ani și conferențiarul a luat și el parte, scriind o lucrare, ajunsă astăzi la a treia ediție: „Critica științifică și Eminescu”. Miezul acelei lucrări era că opera de artă e independentă de mediul social. Însă fără a stabili natura frumuseții, care e propriul operii de artă problema nu se poate deslega. După frământări de 30 de ani, zice d. Dragomirescu, „am ajuns în sfârșit, la convingerea că frumusețea face parte dintr'o lume pipăibilă, dar nici cea fizică, nici cea sufletească și nici dintr'o lume transcendentă, cum susține Platon”.

Frumusețea face parte dintr'o lume psiho-fizică. Suflet și fizic își pierd calitățile proprii, în această fuziune a operii de artă. De pildă în „Moise” de Michel Angelo: marmora, nu e numai un element fizic, ei e tratată în funcție de expresie iar ideea a încetat de a mai fi simplu, o idee, de îndată ce a fost încorporată într'o statuă cu însușiri fizice — deasemeni, limba literară dintr'o capodoperă, e de

natură psiho-fizică. La fel și capodopera. O operă genială dă impresia că nici o virgulă nu poate fi schimbată, în ființa ei.

Și în vreme ce lumea fizică are însușirea a nu se schimba, când luăm cunoștința de ea, opera de artă se schimbă, în interpretări, dela suflet la suflet, după ecuația înțelegerii personale a fiecăruia. Capodopera nu este un individ ci o speță născută spontan din genialitatea creatoare a artistului.

Incep lecturile. D. N. Davidescu prezintă—amabil speaker—pe confracții săi în poezie.

Cu intonări elastice, cu un timbru ușor voalat, d. G. Talaz citește 3 poeme: *Soare*, *Vulturul* și *Pomul sălbatic*.

C. ARDELEANU

D. C. Ardeleanu citește cu umor o schiță: *Rochia albă*, cu veșnicile mizerii conjugale ale nefericitorilor slujbași.

D. I. Foti, traducător al clasicii citește din traducerea sa „*Dioanul iubirii*” a lui Ilafir (Zifha), poema *Ecoul*.

Erai în parc, pierdută 'n lungi visări
Și culegeai buchet de trandaliri,
Simbol al nesfârșitelor iubiri,
Și viitorul profilai în zări,
C'auzi credeai tu, tainice chemări
Și 'mbujorată toată
La ce te-opreai de-odată?

Cutremurată de-un aprins fior
Un fulger prin sfioșii ochi trecea
Și 'n aiurări cețoase se pierdea...
Dar trupul se-afleca, tremurător,
Și inima, un porumbel, în zbor, —
Și gândul îngrozit de-atât amor
Clipea ca o scântee
Pe pașnica alee.

C'o trestie de baltă mâna ta,
— O, cum aș spune 'n clipele de-atunci—
Se tot căznea mereu, prin grele munci,
Pe galbenul nisip din parc cerca,
Să scrie numele-mi: Zifhă, Zifhă; —
Și repetă natura
Ce 'ncet grăise gura

D. C. Răuleț: o serie de epigrame. *Romanța cântărețului nebun* și d. *Romulus*

ROMULUS VOINESCU

Voinescu cu mare succes de hilaritate, o scenetă *Allo! Allo!*, pe tema mizeriilor telefonice.

D. Alfred Moșoiu, autorul „*Strianeii*” citește un fragment din poemul său dramatic și pcezia de mare delicateță „*Ruga florilor*”:

ALFRED MOȘOIU

Plăpând ghiocelu
Eșind din zăpadă
Strigă: „Tatăl nostru...”
Ca lumea să-l vadă.

„Care ești în ceruri...”
Șopti floarea-soare
Și-un val de lumină
Căzu pe răzoare...

Smerit, busuiocul
Când vântul îl mână
Și-i scutură roua
„Sfințească-se...” 'ngână.

Când „numele-ți” spune
Trist, Ochiul-de-bou,
Nu știi de-a fost șoptă
Sau numai ecou...

Albastră ca cerul
O Nu-mă-uita
Spune: „Mparăția
Să fie a ta”.

D. M. Sorbul, cu mari însușiri de perfectă și dramatică dicțiune citește emoționantul pasagiu al lui Mihai în fața capului lui Andrei Batori, din piesa: *Săracul popă*:

ORDÖG

De-aceea noi Secuii la a ta bunăvoință...

(se întoarce spre ceata de secuși de unde primește o tavă acoperită cu o năframă albă).

...*Iti facem daru-acesta, drept recunoștință.*

(Pune tava pe masă și o descopere: Capul lui Batori)

MIHAI

E Popa?!? (ride triumfător, Stanca țipă)

PĂTRAȘCU (întorcând capul)

Grozăvie!

TEODOSIE (făcând o cruce)

Să-l erte Dumnezeu!

(Ceata de Secuși cu Blasie Ordög nepăsătoare se retrage spre fund)

MIHAI (după ce a ocolit odată în jurul capului, se așează în jliț și prinde a judeca pe Batori)

Ei Popo?... Cine fuse mai tare, tu sau eu?

Taci? Ochi-ți sub ploape ascunși stau de rușine?

(după o mică pauză)

*N'ai vrut să-mi fii prieten și fu cu-atât mai bine,
Căci azi mi-ai dat o țară! Ne-am războit cumplit!
Întâi ai vrut sub scumpăt ca orice iezuit,
Părtaș cu Ieremia, din Țara Românească*

Să mă gonești, ca unul din voi doi să domnească.
Nu v'ajungea o țară!... Ușor te-am priceput
Că ești o vulpe proastă, căci prea te-ai increzut
În mîntea ta săracă și-n svatul Irimiei.
Prea nu gîndiși la mine, că poate vicleniei
Răspunde-voi la rîndu-mi prin cuget mai viclean!
Hei! Hei! Nevoia țării te face din oștean
Ades cel mai fățarnic, oricât ți-ai da silință
Să fii deschis la suflet, și eu cu prisosință
Cu turci avînd de furcă, învățături primii,
Cum trebuie vicleanul ca să-l răpun. Zămbii,
La stîngăcia-ți care capcane îmi întinse,
Și'n care ticăile chiar capul tău se prinse.
Zămbii și războire fățarnic' am purces;
De-aceea soli de pace la Alba ți-am trimes
Cu daruri, iar în taină strîngeam cu sîrg oștire,
Căci îți știam prea bine zmintu-ți năzuire,
Ce'n haina păcii, Popo, cercași să mi-o îmbraci.
Da!... Ne pupam ca frații prin solii cei dibaci;
Ne juruiam credință!... A cui fu biruința?
Nu tu cântai din fluer, când îți veni știința,
Că-am tăbărât în taină cu oști să te gonesc?
...Cum vezi și'n viclenie fu să te biruesc,
Căci una-i cap de Popă și alta cap de țară.
Dar n'ai vrut să te-astâmperi, cercași a doua oară,
Pe față deastădată, să mă înfrunți cu oști!...
Să lupți cu mine, Popo? Ținuși să mă cunoști?
Mikali Ogli cine-i, tu n'ai știut sărmane?
Năluca ce'nspăimăntă oștirile-Otomane,
Voiși s'o vezi tu însu-ți? Ce om nesocotit!
Vedenia-ai văzut-o, dar, zău! scump ai plătit.
(Deodată întoarce capul. Doamna Stanca stînd la
spatele său plînge cu suspinuri. Mihai mirat se în-
toarce și grăește nervos).

De ce plîngi? Ai vrut pacea! Poftim! ți-o dăruiește
(ironic) Chiar însu-și Cardinalul! Ce? Nu te mul-
țumește

Nici pacea? Ce vrei dară? Ori singură nu știi!
Bocește!... Fă și-o cruce! Mătănii, nu? Să-mi fii
Menită vieții mele o veșnică muștrare?
Grăește! Lasă plînsul! Alăt' cumplit sînt oare,
Incât ori-ce aș face în ochi-ți sînt călău?

(ii ia mînile și o scutură puțin... cu răutate)
L'am omorît eu? Spune!

D. Mircea Rădulescu, adaogă la această
atmosferă de poezie dramatică, scena din-
tre Cercel și boeri, din actul al IV-lea al Se-
renadei din trecut, cu acel imn închinat
Doinei:

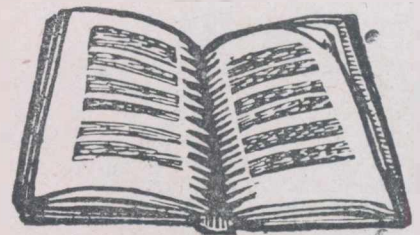
CERCEL (singur)

E doina! Este doina! E cântecul ce-l cântă
Un suflet ce'ntr'un fluer închide-o taină sfîntă!
Și notele ei line când urcă și le-ascult,
Imi cântă tinerețea și vremea de demult...
O! Melodia tristă ce'n aer se destramă,
Mi-a fredonat-o 'n leagăn duiosul glas de mamă;
E doina, ce-o îngănă păstorul întristat,
Pe crestele albastre de munți, când s'a 'nserat
O cântă la fântâna din millocul răscurii
Suratele, și'n codrii o șueră haiducii...
E cântecul de veacuri păstrat și fără preț,
Născut din cine știe ce tainc cântăreț.
E sufletul nostalgic, neînțeles și mare
Al unui neam ce simte, ce tremură și care
Și-a 'nchis în ea întăiul și cel din urmă dor...

E doina... E suflarea vitejilor ce mor,
E frunza 'nfiorată de șuier lung de mierlă,
E lacrima făcută schimbată într'o perlă,
E geniul fantastic, umil, necunoscut,
E strigătul durerei și-al suferinței scut,
Sunt visurile 'nchise în șiruri de mărgele,
Tristetea nesfârșită șoptită către stele,
Cântată către ape și codrii de stejar,
Iubirea fără vorbe și fără de hotar...
E'ntr'eaaga moștenire ce ne-au lăsat părinții,
E jalea, e alecanul, balsamul suferinții,
Trecînd din gură 'n gură, trecînd din an în an,
E pâinea și e ruga românului sărman...
O! Cîntă-mi, numai glasul tău poate să-mi aline.
Furtuna și durerea ce clocotește 'n mine;
O! doină, dulce cântec pierdut și 'nduioșat,
De ce-am rămas de tine așa de 'nstrăinat?
Chemarea ta duioasă, melodică, profundă,
Imi răscolește viața cu fiecare undă,
Imi sfășie simțirea cu viersul ei ales...
Și cât de rău mă doare că nu te-am înțeles!

Apoi peste atențiile calme, trec arma-
tele ce se ciocnesc în formidabila încăera-
re dela Mărășești — poemă pe care d-sa
o declamă cu savante resurse de actor ma-
re — și după alte două poeme închinată
candoarei mîinilor ce-au îngrijit pe ră-
niți și alta fraților ardeleni. Șezătoarea
se ridică după aproape 2 ore de poezie și
de comunitate spirituală.

PENTAPOLIN

Victimile

(desen de Abel Faivre).

Doctorul: — Nu-l contrazicețiși spuneți-i că într'o bună zi o
să capete legătură...

Frânturi

PUTEREA MAIMUȚELOR

E cunoscută multora puterea extraordinară a maimuțelor. Cele întâmplătoare de curând la grădina zoologică din Londra, va surprinde totuși.

În grădina aceasta se afla o gorilă-femelă, poreclită „Daisy Drăcoaică” din cauza răutății ei.

De curând, se introduse în cușca ei un trunchi de arbore de 60 centimetri în diametru, ca să aibă pe ce se urca. Doi gardieni abia putură să-l ducă. Daisy luă triunchiul cu o singură labă și începu să se joace cu el ca și cum ar fi fost un cerc de copil.

Administrația grădinei temându-se că Daisy s'ar putea lăsa cu el și că ar putea să sfărâme zăbrelele cuștei, înlocui triunchiul acesta cu altul mai mare, pe care cu greu îl transportară cinci oameni. Daisy se juca cu el ca și cu cel dintâiu.

UN PAPAGAL UNIC

E cel din Brisbane, capitala „Queenslandului” (Australia).

Faima i-o aduc cei 106 ani ai săi. Din cauza bătrâneții și-a pierdut penele și nu mai poate să se folosească de mandibulele ciocului. Este hrănit cu mâna, cu boabe muiate.

Proprietarilor le aduce, se spune, câștiguri foarte frumoase, datorită cărților postale ce reprezintă pe frumosul papagal.

Bietul om! La 106 ani are o soartă mai tristă ca a papagalului. Nici în cărți postale nu e interesant.

„REGELE GREVIȘTILOR FOAMEI”

Greva foamei nu mai este un monopol al deținuților, împotriva rigorilor închisoarei; de acum este o profesiune, onorabilă ca oricare alta, cu drepturile

ei și în curând cu sindicat propriu. Ce rost are sindicatul? E simplu: Să-i apere împotriva rigorilor administrative care, cum s'a întâmplat de curând la Paris, îi oprește să-și practice meseria în public.

Ca în orice specialitate, greviștii foamei („postitorii”, dacă termenul nu vă pare urât), au somitățile și celebritățile lor. Regele acestora a fost proclamat Wolly, care a fost scos din cușca de sticlă după un post de 24 de zile. Peste 100.000 de persoane au defilat în cercul unde era expus pe dinaintea cușcei, care purta toate pechețile oficiale.

După ce a fost liberat Wolly și-a făcut toaleta și apoi a luat un prânz compus din lapte, struguri, înghețată și vin alb.

Doctorii care au controlat experiența

au constatat că starea lui generală era absolut normală. De data aceasta „regele greviștilor foamei” a bătut cu trei ore în plus, recordul stabilit tot de el, acum nouă ani.

Wolly s'a născut în 1886 în Olanda, la Leyda, unde și-a completat studiile cerute să devină pastor. Dar a devenit aviator. E unul dintre primii piloți care a reușit loopingul. Când se afla în Anglia, a căzut cu aparatul dela 1500 metri înălțime și a rămas în nesimțire timp de 3 săptămâni. În vremea aceasta nu putea să bea decât o lingură de cafea cu lapte pe zi.

De aici i-a venit ideea să încerce un post complet. Prima experiență a făcut-o la Oxford în 1916, cu deplină reușită și sub un sever control. După război, pe care l-a făcut ca aviator în armata engleză, în 1918 a reînceput experiența.

Bucurându-se și de facultatea extraordinară de a se lipsi aproape cu totul de somn, — Wolly obicinuit, nu doar merge decât o oră pe noapte, — a fost mult ajutat în încercările sale.

În cursul unui antrenament foarte sever, Wolly a început să suprimă întâi orice aliment lichid. Incelul cu încetul elimină alimentele solide cu bază hidrică și reîncepu experiențele publice.

Aceasta e a treizeci și șasea; și a doua în care a rezistat 28 zile, fiindcă celelalte nu treceau de 10 și 16 zile.

Înainte de a intra în cușcă, el postise încă cinci zile, ca să elimine din organism toate resturile alimentare și să-și pună la încercare rezistența morală.

„Wolly, spune un doctor, care explică acest fenomen, trăește cu viteza redusă”, la fel ca un automobil, care merge fără ulei.

„După câteva zile temperatura scade iar pulsul bate mai slab. Barba și părul cresc mai încet, așa că după o lună el poartă o barbă ca de 15 zile.

Funcțiunile glandelor sunt suprimate. Nu mai are nici o salivă, nici transpirație. Trăește cu „febră uscată și rece”, invers bolnavilor febricitanți, cari au sudoare abundentă și cu temperatura mărită. Perioadele cele mai penibile încep dela a cincea zi, criza foamei, foarte suportabilă, în comparație cu criza setii dintr'a noua zi, cu atât mai groaznică cu cât deslănțuie și o criză morală.

Uscarea gâtului, a gurei și a nărilor, vâjăitul urechilor, senzația că viața se stinge, dau naștere unei frământări de nedescris. După ce trece și criza aceasta, Wolly intră într'o stare de insensibilitate aproape completă și de foame și de sete, și rămâne doar victima slăbirii progresive, care face ca într'o lună să piardă 20 de kilograme. El le recâștigă ușor, fără nici o supra-alimentare, în 15 zile dela încetarea postului.

Wolly, de obicei, nu bea aproape deloc, mănâncă foarte puțină carne. Dar în schimb fumează, în mediu, până la 150 de țigări pe zi.

Cum se va restabili, el și nevasta, care îi naște la Paris, Wolly va continua experiențele sale în Elveția, Italia și America, unde sunt urmărite cu interes de oameni de știință.

Bucura Dumbravă

Din Port-Saïd (Egipt) sosește vestea înțetării din viață a scriitoarei Bucura Dumbravă.

Scriitoare de un consistent talent epic, a dat literaturii române, deși scrise în nemfește românele: Haiducul, cu evocarea vieții lui Jianu și Pandurul, cu aceea a lui Tudor Vladimirescu.

Colaboratoare asiduă a revistei „Idea Europeană” a tratat mai cu seamă probleme de teosofie, cari o preocupau în deosebi și pentru un congres al cărora, în India, făcuse ultimul voiaj, în cursul căruia avea să se sfârșască.

Inamorată de drumeție, a fost printre fundatorii „Ilanului drumeților”. A cântat poezia munților în „Cartea Munților” ieșită în 1924, în a doua ediție.

Până la o mai detaliată prezentare a operei Bucurei Dumbravă reproduc din „Repertoriu critic”, aceste câteva rânduri avare în legătură cu ultima ei lucrare:

„Vade-mecum al drumețului, călăuză sfătoasă și cu haz, poemă sacră a frumuseților naturii, a mirajului munților, cartea aceasta e sortită unei celebrități de antologie. Are toate calitățile pentru a creasta. Pornește dintr'un gând curat. E închinată tineretului, pe care-l vrea crescut în cultul muntelui, singurul în măsură să aducă acea atmosferă sănătoasă, morală și materială, în care să înflorească frăția zilelor mai bune de mâine. Cândul e slujit de minune de arta scriitoarei. Nu e sfat lăsat de o parte. „Excursia trebuie să fie și ea o operă de artă”. Pentru aceasta trebuiesc organizate: începutul, — exactitatea — îmbrăcămintea („estetica este tot atâta de însemnată pe munte ca în saloane”), hrana, tovărășia, etc. Și sfatul vine blând și insinuant din amintirile vie ale scriitoarei, din întâmplări despre oamenii dela munte. Cu tot meritul practic al acestei cărți, nu mă pot opri dela plăcerea de a stărui asupra calităților ei stilistice și asupra atmosferei de divinitate în care scriitoarea îmbracă muntele și vegetația lui. Paginile despre focul în pădure și despre varietățile focurilor după lemne, sau capitolul florilor, cu exaltarea aceea lirică a smirdarului, parfumat și încins, pe coastele Bucegilor, se cetesc în acel ritm care amintește când solemnitatea stilistică a lui Odobescu când innul pentru Ardeal, al lui Bălcescu. Florile Bucurei Dumbravă, te fac să înțelegi de ce Agnès, fiica lui Indra, coborâtă pe pământ să cunoască chinurile oamenilor, ar fi suportat caznele căsătoriei mizere, de ar fi avut o floare, măcar o floare, să-și înfrumusețeze odaia.

PERPESSICIUS

Horațiu Dimitriu

L'am cunoscut la München, acum optsprezece ani.

Îmi aduc aminte, vag, de o siluetă masivă și oarecum elegantă.

L'am răstălnit, după armistițiu, în una din ulițele murdare ale Iașului, care mai păstra încă, în dezordinea dezolantă a lucrurilor, duhoarea iuftului rusesc.

Ieșea din gangul negru al unei case vechi — și, profilat pe ocrul zidului murdar, avea, în chip, în îmbrăcăminte și în atitudine, nu știu ce îndârjire proletară, care intimidă.

Am aflat dela prieteni că e bolnav și vrăjmașit de împrejurări.

Mai târziu, în București, întrevederile noastre au fost rare.

Il evitam, cu amicală politețe.

Nu fiindcă nu mi-era drag, ci pentru că o convorbire cu el mă tulbura câteva zile de-a rândul.

Era, în gândurile, în apucăturile, în cuvintele lui, o stranie împărechiere de aristocrat și răzvrătit, de logic și paradoxal, de chibzuit și destrămat.

Prietenia noastră s'a statornicit, în toamna asta, la castelul Brâncoveanu, din ținutul Făgărașului.

L'am văzut suferind, dar mai ales l'am urmărit studiind.

Munca, la dânsul, era o necesitate organică, ce-i dădea acea satisfacție superioară, pe care n'o cunosc decât artiștii, și care strecoară, în trupurile hârbutite triluri argintii de viață.

Opt ore, uneori zece ore de studiu zilnic — fără nici o sărbătoare de odihnă — ar fi putut doborî pe oricare din lucrătorii zdraveni/hărăziți de soartă și de întocmirea socială, la o muncă obligatorie.

Deși sărac, Horațiu Dimitriu muncea nu pentru atși spori maldărul de pânze eboșate, care i-ar fi rentat strălucit peste iarnă, ci pentru a pătrunde freamătul special românesc al înfăoșărilor și chipurilor de acolo, și a le exterioriza, potrivit ecoului interior, în imagini desbrăcate de ambiguitate.

El nu confecționa, ci căuta.

Se căuta.

În vagonul care ne-a trecut Carpații, îndărăt spre București, aducea cu el o stivă enormă de studii.

Bagaj prețios pentru majoritatea pictorilor noștri, în amicale relații cu negustorii și în proaste legături cu ceia ce noi numim, în limbajul de atelier, cinești profesionale.

La Horațiu, tot materialul acela, foarte „vandabil”, urma să fie revăzut, prelucrat, cizelat, în „atelierul” din Capitală.

Aici începu, mai intensă, mai epuizantă, munca de amănunt și de precizare — și tot odată procesul de vlăguire, al trupului.

În mediul ozonat al Carpaților, în soarele blajin de toamnă, care încălzește și cauterizează — trupul se păstra voinic și munca părea ușoară.

Odaia din Bucureștiul promiscuu, cu obscuritatea ei vicleană, cu otrăvurile multiple degajate din pânzele proaspete înșirate pe pereți, ploile mărunte cu umezala lor perversă, dar mai vărtos trebuința de a sta zăvorât între cei patru pereți, ca să-și desăvârșească opera — au izbutit să zdruncine, în chip îngrijitor, restul de sănătate trupestă și morală, din pictorul acesta cu schelă atletică.

Boala însă n'a dovedit să-i clintească nimic din ceia ce Horațiu Dimitriu are mai luminos și mai scump în el: Crezul.

Fiu de general și nepot bun al bătrânului meșter Th. Aman, Horațiu Dimitriu păstrează, atavic, în sufletul lui, în toată carnea lui, păstrează nealterată credința că arta românească izvorăște din adâncurile neamului nostru și că, prin urmare, trebuie să țințească a fi o desăvârșită expresiune a acestui neam.

Nu e o teorie împrumutată și nici o spovedanie de circumstanță.

Ci o religie.

Ea n'are nimic comun cu naționalismul curent, și încă mai puțin cu șovinismul utopic, de trotuar.

Pornind dela un sentiment și nu dela un program, pictura lui Horațiu Dimitriu, evident națională, nu cade în tendință și nu se repetă, arbitrar și plicticos, în plate calapoade convenționale.

Horațiu Dimitriu nu cunoaște arta de a minți.

Nici măcar pe accia de a măguli.

Din potrivă.

Dar pentru năravurile societății în care trăim francheța deconcertează.

E ca o floare de pădure, cu parfumul prea neașteptat, prea puternic, prea sănătos.

Câți-va colegi, cari știu să prețuiască și pe om și pe artist, au izbutit să-l convingă a-și scoate în lume desenele și pânzele.

O expoziție cu ultimile lui lucrări se va deschide, la 14 Februarie, în „Casa Artei” din str. Câmpineanu 17.

Ea va oglindi, într'o apreciazabilă măsură, tot ceia ce se frământă în sufletul pictorului acestuia, care, în ciuda unei sănătăți ce clipește, încearcă să smulgă pământului românesc uriașa taină seculară.

N. N. TONITZA

ERATA. — În cronică noastră precedentă „Peisagiu bucureștean”... să se citească: în umbra lor firavă, două cuburi de scânduri”, în loc de „două culmi de scânduri”. Apoi: „alburile cari stăruesc, nevinovat, în împărăția moartă a griș-urilor”... în loc de: „alburi cari stărnesc nevinovat, etc.

EXPOZIȚIILE

Ateneu: Müntzner — Ionescu Doru — Pan Ioanid.

Căminul Artelor: Jalea — Pherekyde — Lucia Bălăcescu — Gory Mircescu — Pop Ludoșanu.

Mozart: Hans Eder.

Casa Artei: Grigorescu — Luchian, Andreescu, etc.

Cartea Românească: Stoika.

VERNISAGIILE

Horațiu Dimitriu, 14 Februarie, „Casa Artei”.

Marius Bunescu, 14 Februarie, atelierul propriu, dela Muzeul Simu.

În curând va avea loc la „Cartea Românească” vernisagiul noului salon plastic, intitulat „Grupul celor patru” — unde vor expune pictorii Francisc Șirato, Ștefan Dimitrescu, N. Tonitza și sculptorul O. Han.

Conferințele „Poesis”

Lucien Fabre despre Paul Valéry

Joi seara d. Lucien Fabre a inaugurat ciclul organizat de gruparea Poesis asupra literaturii franceze contemporane, vorbind despre „Paul Valéry”. D. L. Fabre este unul dintre cei mai buni romancieri francezi și romanul său „Rabevel” a luat premiul Goncourt, motiv care să mărească șansa celor cari aveau să-l audă vorbind despre Paul Valéry, „marele său prieten”.

D. Ion Marin Sadoveanu, care a prezentat auditorului pe d. L. Fabre a ținut să precizeze că conferențiarul neputând să prezinte în cadrul unei ore filozofia lui Valéry, fără de care poetul nu poate fi înțeles, va căuta să-i schițeze numai elementele dominante ale personalității lui.

Conferențiarul — merge până a declara că alegerea lui Paul Valéry ca membru al Academiei Franceze — nu este o încoronare, ci o consacrare a poeziei pure, libere de influența școalelor diverse.

LUCIEN FABRE

Poetul care a întrunit sufragiile tuturor oamenilor de gust, atât de deosebiți prin geniul lor poetic, este într'adevăr un reprezentant al emoției, în toată diversitatea ei manifestare. El este în același timp o sinteză uimitoare a tuturor formelor de manifestare a inteligenței umane, oferind el însuși una din inteligențele cele mai universale și totodată cele mai conștiente de universalitatea sa.

În orice domeniu științific ar fi putut crea lucruri superioare; cu aceeași ușurință cu care ar fi întocmit sisteme filozofice și a creiat capodopere în poezie. Dusman declarat al specialităților nominale, bune numai pentru spiritele înguste, el a căutat sinteza tuturor acestor manifestări, astfel că o pagină de-a lui se prezintă sub toate aspectele ei variate.

Din poezia lui se desprinde vigoarea unui geniu pe cât de prodigios pe atât de original și intim. Cuvântul, sunetul ca și tăcerile lui sunt de o densitate necunoscută; el atinge culmi neatinsse și plăceri necunoscute încă. Prin caracterul ei, — alusiv — procedând prin evocațiunile și metodele cele mai neobișnuite poeziei clasice — armonizând între singura pagină plină de sens, senzații fizice, matematice, metafizice, psihologice, plastice și literare, poezia lui Paul Valéry este pur intelectuală și rămâne inaccesibilă mulțimei. O astfel de operă definitivă este „L'Introduction à la Méthode de Léonard de Vinci”, căruia i-au urmat o serie de lucrări de-o înaltă concepție și sinteză intelectuală.

Cronica muzicală

— Concertele simfonice dirijate de Felix Weingartner. —
(Sala Ateneului, 25 și 31 Ianuar 1926)

Ca funcțiune și apariție artistică independentă, dirigenții de orchestră nu are un trecut ce trece peste un veac. Până târziu, în clasicism, compozitorul muzical este și interpretul creațiilor sale: este și virtuozul instrumentist și conducătorul micilor trupe de muzicanți cari luau parte la executarea operii sale. Abia din secolul al XIX-lea diviziunea muncii și specializarea, cunoscutele principii de economie socială și biologică, despart factorii ce îndeplinesc diferite funcțiuni în exercițiul artei muzicale. Și astfel, odată cu sporirea considerabilă a instrumentalului orchestral și cu înmulțirea personalului participat la interpretarea unei piese muzicale, vechiul concept de „regens chori” capătă o vie actualitate, iar organismul orchestral își diferențiază din ce în ce mai categoric un pupitru al dirigenților la care se ridică, dela locul său de cembalist sau de prim violonist, maestrul de capelă al clasicismului muzical. Hotărâtoare în evoluția atâtor bunuri culturale, împrejurările sociale nu rămân fără de efect nici în practica muzicală. Dar oricât, în această privință, Rușii experienței sovietice de azi ar tinde la înlăturarea dirigenților din fruntea orchestrei, — dirigenții ar înfățișa un sumbru și amenințător simbol de despotism, — arta baghetei este astăzi în cea mai deplină expansiune, Richard Wagner, Berlioz, Kufferath, Deldevez ș. a. au stabilit o seamă de principii ale artei șefului de orchestră, iar, în urmă, în vremea noastră, **Felix Weingartner** este, fără îndoială, și sub raportul teoreticianului și al practicianului, sinteză a ceea ce poate reprezenta până azi sceptorul dirijorului de orchestră.

Investmântat în purpura faimei sale mondiale, și înconjurat de învioratul mediu al admiratorilor, Felix Weingartner pășește în fruntea policefalului aparat orchestral cu stăpânirea, măsura, echilibrul, calmul și prestigiul de Pontifex maximus al cultului Euterpiei. Nici o scelipire de zădărnice formală în gestul său, nicio nesiguranță în concepția sa muzicală, niciun compromis de interpretare în realizările sale. Scepticismul aparent al înfățișării sale nu-i altceva decât indicațiunea preocupărilor sale stilistice ajunse la maturitate, a principiului pe care îl înscrie singur printre primele rânduri în propria-i „**Arta de a dirija**”; „de a nu mai considera în acțiunea șefului de orchestră exteriorul, ci, înainte de orice, **elementul interior**”

În versurile lui, remarcabile prin structura tehnică și în care se vădea o neliniște filozofică, Paul Valéry a culminat — mai ales în „**La Jeune Parque**” dată după douzeci și cinci de ani de tăcere, operă pe care conferențiarul o consideră „drept cea mai admirabilă dintre scrierile vreunei limbi”. Pentru a putea înțelege această poezie este nevoie să se cunoască filozofia generală a creatorului ei, spre a evidenția cât mai bine caracteristica lui Paul Valéry, conferențiarul a citit diferite fragmente din opera poetului, din care se desprinde poezia cu totul personală, intelectualitatea subtilă și castă, precum și vigoarea inspirației care emană ca din nesfârșite și adânci meditațiuni și reflectează în plin uriașă putere de gândire și simțire „valeryană”.

I. FLOROIU

care dă **suflet** execuțiunii unei opere orchestrale, corale sau dramatice”. Conștient până la absolut al resurselor de expresivitate oferite de interpretarea unei opere muzicale, Weingartner nu debitează o singură dată un gust întâmplător sau de prisos, niciodată o șovăire în ceea ce a fundat ca aport al personalității sale în interpretările întreprinse. Sinceritatea față de opera de executat, față de sine însăși și față de public, — studiul temeinic al partiturii, în așa fel ca aceasta să nu fie în timpul execuțiunii de cât un ajutor pentru memorie și nu o piedică pentru gândire, — convingerea perpetuu vie în minte că dirijorul este în lumea muzicală personalitatea cea mai importantă, dar și cea mai responsabilă, — că prin bune execuțiuni, pline de stil, dirigenții de orchestră poate forma publicul, luminându-i sentimentul artistic, și că, din contră, prin execuțiuni rele, sacrificate de vanitatea lui, poate să strice terenul, făcându-l înapt pentru încercări artistice veritabile, — iată atâtea învățăminte pe care Weingartner le împărtășește discipolilor baghetei. Mărturisirea de credință a artei sale pe care și în scris, dar mai ales în realizările sale, Weingartner o rostește cu eloquiță desăvârșită. Grupându-se, în evoluția artei șefului de orchestră, în constelațiunea Wagner, Weingartner este totuși o apariție care ia caracterul de reacțiune contra manierei tipice a artei constelațiunii, reprezentată degenerat prin Hans von Bülow, contra manierei „**Tempo rubato**”, contra „**Bülowiadelor**”.

Stilul, caracteristicul propriu fiecărui compozitor, claritatea sunt primele elemente de avut în vedere la interpretarea unei opere muzicale.

Fundamental însă este pentru Weingartner **Tempo**. „Nici un tempo încet nu poate fi atât de încet, și nici unul repede atât de repede, încât melodia piesei muzicale să nu mai poată fi recunoscută”. Răsfoind „**Sfaturile**” pentru executarea simfoniilor clasice (Beethoven, Schubert și Schumann), tocmai Tempo este elementul asupra căruia Weingartner se oprește stăruitor, modificându-l pe alocurea determinându-l, fie metronomic, fie ca rost expresiv. Lipsurile de reliefarea tematică în simfoniile clasice Weingartner le retușează prin dublări mentale de suflat, dar fără a distruge aplicate cu prudență, mai ales la instrumente echilibrate instrumental.

În deplină stăpânire a atâtor daruri și cunoștințe, Weingartner a purtat bagheta sprintenă, elegantă, sugestivă și imperativă. Mănuită cu o mobilitate de „poignet” minunată, cu o agerime de floretă, peste atenția încordată a orchestrei simfonice bucureștene.

Primul concert, început cu **Simfonia patetică de Tschaiowsky**, se încheia cu **Uvertură de Weingartner**, însăși „**Furtuna**”, și de **Wagner**: **Uvertura** și bacanala din „**Tannhäuser**” și preludivul la „**Meistersinger**”. Iar cel de-al doilea concert, festival **Beethoven**, avea programul alcătuit din: **Uvertura „Egmont”** și **Simfoniile a III-a și a VIII-a**.

Într'unul din volumele „**Das Virtuosentum**”, **Carl Krebs** îndreaptă în contra lui Weingartner acelaș ton polemist pe care acesta îl ține în contra lui Bülow. Krebs susține, între altele, că **Beethoven** n'ar fi prea în spiritul lui Weingartner, că inferioritatea melodică a lui Beethoven numai **arare ori** își află prin el convenita înflăcărare a redării. Am a-

vut impresia acestui „arareori”, în tot cursul interpretărilor lui Weingartner și am avut viziunea veritabilului dirigent de orchestră: un dictator, în cea mai conștientă, înaltă și pură înțelegere a acestui termen, înțelegere din care va să eliminăm orice șgură peiorativă; dictator ideal, **regens**.

G. BREAZUL

La teatrul „Regina Maria”: **Frumoasa aventură** de R. de Flers, Caillavet și Rey

Ecul amintirilor. Reimprospătarea stărilor sufletești, care ne-au fost dragi. Bucuria constatărilor, că nu s'au vânturat din inimile noastre frăgezimea de a aprecia și nuanța sentimentele entuziaste. Poezia aducerilor aminte calde, suave, cu tot cortegiul lor de induoșări. Acestea ni se par a fi cele mai caracteristice tălmăciri ale stărilor sufletești ale publicului care a asistat la „**Frumoasa aventură**”. A trăit vibrant cele 3 acte ale piesii și-a regretat, că s'a sfârșit dulcea melancolie, înfășurată în poezie.

Subiectul piesii e simplu și lin. E scuturat de orice fantaste, care complică și nu-i înverigat în intriga, care să stărnească impletituri de imaginații abrupte. Piesa întregă însă e pusă într'o atmosferă de irifiorare tinerească, de avânt liric al cadenții iubirii și de largă înțelegere a entuziasmului îndrăgostiților, pentru cari nu-s obstacole și orice bariere se prăvălesc în calea lor.

Helène de Trevillac e logodită. Trebuie să se căsătorească cu Valentin. A sosit și ziua nunții. Helène fuge însă cu vărul său André, la țară, la o rudă bătrână. Urmează scene de pitoresc vovdevil. Bătrâna crede că i-au sosit tinerii a căror căsătorie i se vestise. Când mai târziu apare Valentin, lucrurile se descurcă. Iubiții se căsătoresc și Valentin se mângăie.

Ați văzut vreun subiect mai comun, mai vechiu, mai vovdevileș?

Și totuși ce desfășurare ritmică de simțiminte, elegant cadente, ce vervă adrcabilă de tinerețe înțelegătoare, ce înfiorare de dialog sprinten, care vadește înfinita variație de nuanțe a dragostei stăpânitoare, a iluziilor biruitoare și a amăgirilor înfrânte.

Piesa aceasta încadrată de nuanțe subtile de cugetare, de subtilă poezie, — ca un cires înflorit, — dacă n'ar fi fost interpretată cum se cuvine, ar fi fost un dezastru. Dar interpretarea a reliefat vraja poeziei piesei.

D-na Lucia Bulandra a fost fermecătoare bătrânică, d-na de Trevillac, la care îndrăgostiții și-au găsit refugiul. Imi îngădui să înlătur orice șovăială și să spun, că de mult n'am mai văzut pe d-na Bulandra într'un rol mai bine stăpânit ca în acesta. Să fi contribuit la regală conturării rolului și faptul că d-na Bulandra pregătea afirmarea amplă, pe scenă a tinerei d-sale colege, d-ra Caler? Poate. D-ra Caler a izbutit într'adevăr să-și ia sborul. A impresionat, mai ales după ce s'a prins în antrenul emoționant al rolului și cu vigoarea tinerească a sincerității și-a împăștiat timiditatea.

D. Tony Bulandra a fost un admirabil André. Și d. Enescu a fost acel firesc păcălit și definitiv prostănac Va-

Reviste și ziare

DOUA INTERVIEWURI

lentin. Despre d. Enescu mă simt dator să scriu, că a știut cu multă cuviință să păstreze acel necesar echilibru, care convenia ansamblului interpretării bune, chiar foarte bune.

Relurile secundare au fost susținute, — așa zice cu eleganță, — de d-rele Mo-hor, Anastasiu, Irimescu, d-nele Annie, Icnescu, d-nii Țăranu, V. Bulandra, Ho-cing, Soare, Lungeanu.

La teatrul mic: Domnii ăștia noi de R. de Flers și Croisset

Tărăși verva scânteetoare a d-ui de Flers și ironia svelită a lui Croisset.

Aș voi desigur să nu greșesc afir-mând, că în totul ei, piesa aceasta a celor doi fecunzi colaboratori e ceva mai domoală. Li lipsește parcă ceva din amploarea pe care o dădea pieselor lor, fantasia. În „Domnii ăștia noi” e prea dărză observația și prea strâns legată de ea, șarja dela început, pronunțată împotriva unui personaj anume creiat.

Pcate că însuși titlul piesii indică ceva. Dar pe mine nu mă preocupă nici un fel de tendință de a face aici, com-pantarii politico-sociale.

Din piesă, se desprinde limpede un înțeles „domnii ăștia noi”, — scoși la suprafața vieții politice și sociale de curentele de idei, de frământările mul-timilor, de valurile noutăților conta-gicase, — nu s' preparati să susțină in-datoririle legate de rolurile lor și ca oameni publici și ca oameni de socie-tate. Adevărul acesta e desigur prea elementar, ca să poată fi tăgăduit. Dar că să faci să reiasă din lucrările de artă, atari constatări, evitând șarja tare, atitudinea panfletarului dibaciu și simpatia față de ceea ce se înecă în val-ul noutăților, e desigur destul de greu. Prea sunt actuale frământările și prea suntem cu toții, — și autori și actori și spectatori, — amestecați în vacarmul transformărilor. În acest sens, spuneam mai sus, că piesele acesteia îi lipsește parcă, o fluturare de fantasmă mai ac-centuată.

Un conte bătrân, care respectă tradi-ția bunului gust și a manierelor de no-bleță tradițională, are o prietenă, o ac-triță, căreia-i face educația, cerută de stilul nobilitar.

Dar în viața protocolară a bătrânului conte și a tinerei sale amice, — înzes-

D. DEMOSTENE BOTEZ a publicat în ul-timile două numere din „Adevărul Literar” două convorbiri cu d-nii Mihail Sadoveanu și Ibrăileanu. Interesante, prin personali-tatea celor interogați, interviourile aduc precizări din cele mai prețioase pentru desbaterile literaturii române de azi.

DEBUTURILE D-LUI SADOVEANU

Am început a scrie când eram în cla-sa a patra a gimnaziului din Fălticeni. Scrieam poezii, nuvele, romane... roma-ne pe care nu le-am isprăvit niciodată, poezii și nuvele care au avut soarta tu-turor începuturilor, deși lucram la ele cu toată sârguința și cu tot sufletul, Duminică și'n Sărbători, câte douăspre-zece și paisprezece ceasuri fără odihnă. (D. Sadoveanu vorbește calm și între-rupt. Parcă-ar scoate din adânc aminti-rile acestea).

trată acum cu castel, moșie și angaja-ment protecționist la Comedia franceză, — intervine un domn „de ăștia noi”. E un electrician energetic, secretarul Co-mitetului internațional al muncii. Elec-tricianul iubește pe prietena contelui și dacă nu-i poate da averi, o face părtașă la gloria lui, ajungând deputat și apoi ministru. Dar ce glorie nu-i efemeră? Ministeriatul ține prea puțin. Elec-tricianul e pus în situația de a alege: sau să primească tranșacții propuse de un om de afaceri, ca să câștige să-și țină cu trenă iubita, sau să renunțe la ea. Contele intervine și-și înlătură rivalul, pe domnul acela nou.

Felicit din toată inima pe d. Puiu Iancovescu pentru felul cum a inter-pretat rolul electricianului și-l îndemn să mai renunțe la rolurile ușoare, a-prcrape identice, pe care le tot ține în piesele fără pondără, la teatrul său.

Cuvinte bune trebuie să adresez d-rei Rareș și d-lui Aurelian. Cea dintâi în rolul amicei, pe rând a contelui și lectricianului, și cel din urmă în con-tele.

Ceilați artiști nu s'au lăsat pe un plan secundar.

B. CECROPIDE

Cea dintâi nuvelă purta numele **Cu Arcanul**. Am incredințat-o lui N. Apos-tol, profesorul meu de română, care îmi aprecia compozițiile. Profesorul meu m'a încurajat, dar m'a sfătuit să nu mă grăbesc a publica. Să lucrez și să aștept. Nuvela aceea era istoria unui flăcău luat cu arcanul la oaste... o istorie cu o față și c'o dragoste. Puneam pe flăcău să povestească întâmplarea la o stână.—Și când adormeau toți cei care ascultau, rămânea treaz numai vântul care șuera în prăjina înfiptă în vârful stânei.

„Poezii scriam câte-o jumătate de du-zină, zilnic; uneori și mai mult. Fără scop, fără intenții. Totuși în acel timp am trimis două bucăți umoristice unei gazete proaste — **Dracul** — care se ti-părea cu cerneală roșie și avea urmă-torul motto:

„Dracu-apare 'n Capitală
Unde-i multă imbulzeală
Și se vinde zece bani
La boeri și la golani”.

După un an, în clasa a cincea a li-ceului Național din Iași, am publicat câteva nuvele în **Viaja Nouă**, revistă condusă de Nec. Țimiraș și D. Casseli, care făceau parte din cenaclul lui Ma-cedonski. În aceeași publicație și odată cu mine au tipărit Cocea și Galaction, unul proză și altul versuri. O notiță ne lăuda fără nici o rezervă. Bucăți tipărite aici au apărut apoi în volum, refăcute: **Luna, Dușmanii**. Indrăzneam a le iscali cu numele întreg, — ceace n'am mai făcut în anul următor, când a apărut o foarte bună și serioasă re-vistă săptămânală, **Pagini literare**, sub conducerea lui I. Gorun și a lui Artur Stavri.

Nota cu laude exagerate din „**Viaja Nouă**” cred că a contribuit în mare parte să-mi ascund numele. Am publicat în **Pagini literare**, odată cu **Jean Bart**, versuri și proză pe care le iscaleam M. S. Cobuz. Redactorilor nu le-am scris nici odată și nu le-am comunicat cine sunt.

Eram într'o epocă de penibile înce-puturi și publicam mai mult îndemnat de prieteni și ca să mă verific. Compu-neam încet și greu, frază cu frază în cap. Rosteam și memorizam astfel în-treaga bucată, ca pe o poezie. Pe urmă

Buletin bibliografic săptămânal*

de AL.-SADI IONESCU

1 FILOZOFIE. MORALA.

Bartók György. — Kant. Turda, **Az Ut**, 1925, 123 p.

Tolstoi (L.). — Există Dumnezeu? Reli-gia mea. Să nu ucizi. — Noul creș-tinism. — Testamentul spiritual. Cu un studiu asupra doctrinei lui L. Tolstoi de Leon L. Tolstoi. Bucu-rești, (Tip. **Adeverul**), 1925, 61 p. Lei 20. (Colecțiunea „Probleme și idei” XV).

31 STATISTICA.

Ianculescu (Aurel P.). — Statistica mon-dială a vitelor după războiu. Con-cluzii privitoare la România. Bucu-rești, (Tip. „**Bucovina**”), 1925, 30 p. + tabelă.

37 IVAȚAMANT. PEDAGOGIE. MANUALE DIDACTICE,

Godin (dr. Paul). — Creșterea copilului în epoca școlară. Aplicații educative. Traducere cu autorizarea autorului de Elisa Alexandrescu și Filoftea

Diaconescu. București, **Casa Școale-lor**, 1925, 253 p. + 16 pl. Fig. Lei 45.

Mugur (Gh. D.). — Laboremus. Scisori către învățători. București, **Funda-ția Principele Carol**, (1925) 63 p. Lei 20.

Papacostea (Cezar). — Cercetări Pedago-gice și Sociale. București, **Casa Școa-lelor**, 1925, 304 p. Lei 45. (Biblioteca pedagogică nr. 46).

5 ȘTIINȚE PURE.

Fabre (J. H.). — Din minunile instințu-lui la insecte. Traducere de Virgil N. Duiculescu. București, **Adeverul**, (1925), II — 112 p. Lei 6 (Biblioteca Dimineața nr. 47).

Georgescu (M. I.). — Evaluarea păduri-rilor cuprinzând: Norme și aplica-uni practice pentru evaluarea în fond și suprafață a pădurilor. Con-stanța, (Tip. „**Comercială**”, Lucr. as.), 1925, 57 p.

Nordmann (Charles). — Impărăția ceruri-lor. Ceva din secretul stelelor. Tra-ducere de S. Paves. București. **Cuge-**

tarea, S. Ciorneș & P. C. Georgescu, (1925), 228 p. Lei 55.

Steopoe (dr. A.). — Compte-Rendu sur l'organisation et l'activité de l'Insti-tut de Chimie Industrielle de l'Uni-versité de Bucarest. Bucarest, (Tip. **Socec & Co.**), 1925, 76 p.

Strzetelski (G.). — Etude analytique d'un plidiapyre et de l'influence de la tectoique sur l'accumulation du pétrole. Bucarest, (Typ. **Socec & Co.**), 1925, 23 p. Fig., hărți. (Extrait (des) travaux du premier congres interna-tional de forages, Bucarest — 1925).

6 ȘTIINȚE APLICATE.

‘Ulaeë—1—m etaoih snrdlu osnrldlu **Iscu (Ing. Vasile).** — Inchiderea apelor la sonde în terenuri petrolifere. Dis-sertațiune... pentru acordarea titlu-lui de doctor-inginer. București, (Typ. **Curții-Regale, F. Göbl Fii**), 1926, 114 p. Fig. Lei 200.

Strzetelski (G.). — L'Industrie Pétrolifère en Russie avant et après la Révolu-tion. Les perspectives d'avenir. Bucarest, (Typ **Socec & Co.**), 1925, 21 p. Hartă. (Extrait (des) travaux du pre-mier congres international des fora-ges — Bucarest 1925).

Teodorescu (Ing. C.). — Etude des pro-

* A se vedea tabloul clasificăției zeci-male din nr. 1.

o treceam pe hârtie. Cred că și acum aş putea relua o frază întreruptă, din bucățile acestea de acum 28 de ani.

În 1900 am isprăvit liceul. Până în 1902 am mai colaborat, la o revistă obscură, **Pagini alese**. Toate aceste mici încercări nu au fost decât pipăiri. Începutul adevărat al carierei mele literare trebuie să-l socotesc odată cu intrarea mea la **Semănătorul**. Patru ani, începând în 1900, am lucrat neîntrerupt. Bucățile acestei epoci au alcătuit mai târziu volumele: **Povestiri, Dureri înăbușite, Șoimii, Grășma lui Moș Precu** era în preparație. Venit în București, în cercul **Semănătorului**, — am început ada la lumină, săptămânal, din această rezervă, atât la revistă cât și în foiletonul „Voinței Naționale”. Cunoscuți și prieteni țineau întrucăt-va de rău această supraproducție, care în realitate nu era decât rodul unor ani întregi de muncă aspră.

CETATEA LITERARA Nr. 3

Numărul recent al revistei de sub conducerea d-lui Camil Petrescu cuprinde un editorial destinat polemicilor noastre, versuri semnate de d-nii F. Aderca, N. Milcu, Romulus Dianu, povești de d-na T. și d-ra Ticu Archip, La Comentarii d. Camil Petrescu se acupă în numărul acesta de volumul „Culegătorul de perle” al d-rei T. Archip, de ultimele spectacole: „Manechinul sentimental”, „Madame Sans Gêne”, „Frumoasa Aventură” și revistele: Ideea Europeană, Ritmul Vremii, Țara de Jos, Salonul literar, Universul literar, Adevărul literar și Viața Universitară.

O notă din partea administrației anunță că din cauza dificultăților de colportaj revista renunță la vânzarea cu numărul în provincie, acceptând însă comenzi de cel puțin cinci exemplare din același număr, adresat direct administrației în str. Regală 24, București.

priétés mécaniques du mortier de trass. Timișoara, (Typ. „Cartea Românească”), 1925, 10 p. Fig. (Extrait du Bulletin de l'Ecole polytechnique de Timișoara).

61 MEDICINA. FARMACIE. MEDICINA VETERINARA.

Ciuca (M.). — Tratatamentul malariei. București, (Tip. „Cartea Românească”), 1925, 15 p.

Hortopan (Veterinar Col. Gr.). — Noțiuni de hipologie și zootehnie. Călăuza crescătorilor. Creșterea, îngrijirea și boalele cailor, vacilor cu lapte, oilor, porcilor și pasărilor. Craiova, **Scrisul Românesc**, (1925), 503 p. Fig.

Stoicescu (dr. G.). — Vaccinarea contra tuberculozei, (studiu experimental), indicațiuni pentru procedeul Calmette. București, (Tip. „Bucovina”), 1925, 28 p.

7 ARTE.

Costin (Maximilian). — George Enescu, date critice și biografice, Timișoara, (Tip. „Cartea Românească”), (1925), 72 p. Fig. (Biblioteca muzicală).

Vianu (Tudor). — Dualismul artei. București, (Tip. Fundației culturale „Principele Carol”, 1925, 139 p. Lei 60.

7 Februarie, 1879: S'a născut în satul Șuletea, județul Fălciu, folkloristul Virgil Caraivan.

8 Februarie, 1841: S'a născut în Iași Teodor Cerchez.

1846: S'a jucat în Iași „Sganarel doctor fără de voie”, comedie în 3 acte, de Molière.

9 Februarie, 1840: S'a născut în Opâteni (Bucovina), filologul Vasile Burlă.

1850: S'a născut în București scriitorul Vasile D. Păun.

10 Februarie, 1846: S'a născut în Brașov Teodor Nica.

1873: S'a născut în Caracal poetul Haralamb G. Lecca.

11 Februarie, 1841: S'a născut în Avella (Macedonia), profesorul elenist Ioan Caragiani.

1868: U. de Marsillac a vorbit la Ateneul Român despre „La chute d'un ange”, de Lamartine, „Eloa”, de Alfred de Vigny. Rolul ingerilor în literatura modernă.”

12 Februarie, 1910: A murit Eugeniu Carada.

13 Februarie, 1833: S'a născut muzicantul Eduard Hübsch.

1843: Apare în București prima publicație enciclopedică, numită „Vestitorul românesc, gazetă coprinzătoare de feluri de științe”.

1877: A murit în București artistul dramatic Costache Caragiale.

1900: Apare în București revista literară „Povestea vieții” cu colaborarea lui Al. Macedonschi, C. Dobrogeanu-Gherea, D. Nanu, etc.

Poșta redacției

Eugen Victor: Poeziile dvs. vor apărea în numerile viitoare. Ele ne-au consolată și de atâtea, nenumărate, încercări nefericite ale confrăților dvs., dar mai ales, primite prin poștă, publicarea lor e cel mai bun răspuns pentru corespondenții noștri oca-

zional, alarmați de tăcerea noastră și înclinați spre bănuială.

Un poiet contimporan: Scrisoarea dvs. mă obligă să vă reamintesc suplimentul de „poștă a redacției” publicat în nr. 52 (1925) al „U. L.”. Tot odată vă rog să binevoiiți a citi răspunsul dat d-lui Eugen Victor. Între altele scriți: „În acest mod (tăcerea dela poșta redacției, adică) de a proceda al dvs nu numai că tineri se vor retrage cu totul dar vor fi și așa de indignați că nu știu dacă toată viața lor vor uita acest refuz așa de categoric”.

Indignarea, după dictonul latin, face versuri; n'ar fi exclus. Nu e însă, o bună sfetică în ale gramatice.

Lucian Silviu, Târgoviște: Cântați pe struna dvs. „personală”. E întâiul punct și cel mai de preț din „codul poetului”. „Romanța odelor ce mint” nu e pentru dvs.

Aurel Stăngu, Orăștie: „Pretexte” e un frumos titlu de rubrică, cu toate că e al lui André Gide. Gheorghe Cornea merită atenția noastră a tuturor; era un frumos talent. Însă dvs. scriți: „obsesionați de idealuri inovatoare”, „contradictorisme psihologice”, „poate vom putea să siluetăm mai revendicativ figura literară a lui G. Cornea”... În felul ăsta, nu.

Apostol Bologa, Loco: „Crescând și desvoltându-mă din ce în ce mai mult, moralizește (și fizicește), am distrus foarte multe din acele „bucăți” pe cari, mai înainte, le numiam „poezii”.

E un punct bun. Nu vă depărtați dela el.

Silviu Merisor: În locul explicațiunii pe care o cereți cu privire la poezia „Un roman” a d-lui G. Gregorian, („numitul poem e lipsit cu totul de înțeles și limpedea claritate, ceea ce constituie o notă esențială pentru o bucată literară” — explicațiune pe care o găsim inutilă de vreme ce noi, am publicat această poemă — să ne dați voce să aprobăm finalul epistolei dvs., pe care-l găsim conform și cu eredința noastră: „..... întrucăt pe d. Gregorian l'am admirat cu ocazia altor publicații și sper să-l admirăm încă”.

Ionel Bunea, Iași: Perseverafi. Și mai ales răbdare.

Teodor Moldovan, Chereluș (jud. Arad): Poezia scrisă de cumnata dvs., prin spiritism e mai mult o farsă. Să nu vă încredeți în spirite. Faceți seninul crucii și nu vă vor duce în ispite. Cât despre onorar...

8 LITERATURA.

a) Poezie.

Berza (Teodor I.). — Impresii din viață. Versuri. Tecuci, (Tip. **Vasile S. Adam**), 1925, 43 p.

Enescu Stâlpeni. — Comori indiene proverbe în versuri cu note explicative. București, (Tip. Fundația **Principele Carol**), 1925, 89 p. Lei. 20.

Nea Nae Pipirig. — Giumbușlăcuri. Timișoara, „**Cartea Românească**”, 1925; 87 p. Fig. Lei 30.

b) Roman. Nuvelă.

Popa (Septimiu). — Sărutul cel mai dulce și alte povestiri. București, **Adeverul**, 1925, 93 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineața nr. 46).

Todie (Eugen). — Hîrdăul lui Satan. București, **I. Brănișteanu**, (1925), 303 p. Lei 100.

Vrioni (Aida). — Foto-Sport roman de moravuri bucureșteni. București, **Rampa**, 1925, 183 p. Lei 30.

c) Literatură străină.

Kosztolánszky István.—Fáklya az éjben. Versek. Sibiu, (Ny-om Haiser György), (1925), 99 p.

Ormos Iván. — Ökrökkel és csillagokkal Versek. Arad, **Uj Genius**, 1926, 47 p.

d) Literatură străină tradusă.

Stakpoole (H. de). — În puterea sugestiei în românește de Petre Varadia. București, „**Adeverul**”, 1925, 31 p. Lei 4. (Lectura nr. 44).

France (Anatole). — Zeilor li-i sete. Traducere de Ion Pas. București **Cugețarea** S. Ciornei & P. C. Georgescu, 1925, 302 p. Lei 50.

Maupassant (Guy de). — Livada de măsline. Traducere de M. Carp. București, **Adeverul**, 1925, 72 p. Lei 6. (Biblioteca Dimineața nr. 45).

Ponard (Maurice). — Întâlnirea sinistră. Din misterele hipnotismului. În românește de D. Nanu. București, **Adeverul**, 1925, 31 p. Lei 4. (Lectura nr. 46).

Verne (Jules). — Călătorii extraordinare. Salvarea miraculoasă (un bilet de loterie). Traducere de George B. Raș, București, **I. Negreanu**, 1925, 144 p. Fig. Lei 18.

Hoffmann (W. A.). — O mireasă la loterie. Traducere de V. Demetrius. București, **Adeverul**, 1925, 80 p. Lei 6 (Biblioteca Dimineața nr. 48).

E C O U R I

REDAȚIONALE

□ Din abundență de materie, Mențiunile critice, ca și continuarea la Privești de față a d-lui Gh. Cardaș, se amână pentru numărul următor.

□ In numerile următoare vom publica nuvele de Sărmanul Klopstock, de d-na Natalia Negru; schițe de Gh. Brăescu; reportajii asupra șezătorilor S. S. R., asupra conferințelor „Poesis”, asupra Bibliotecii Academiei Române.

SCRITORII

□ Manechinul Sentimental, piesa de teatru a d-lui Ion Minulescu urmează să apară în editura „Cultura Națională”.

□ Au ieșit de sub tipar: Teoria imitațiunii în estetică și Teoria clarului confuz în estetică, (extrase din „Buletinul Institutului de literatură”) datorite d-lui Ștefan Ștefanu.

□ D. Theodor Râșcanu a tipărit în editura „Viața Românească”-Iași, un roman: Aceea care trebuie iubită. D-sa mai prepară 2 volume: În sat la Glogojeni, roman și Lyra Sărmată, versuri.

□ D-l Aron Cotruș a scos de sub tipar, la Arad, un volum de poezii: În robia lor.

PREMIUL DE PROZA „UNIVERSUL LITERAR”

Pentru a preîntâmpina dificultățile și pentru a răspunde întrebărilor ce ni s'au adresat, adăugăm aceste explicații suplimentare:

1. La premiul de proză de 5000 lei poate concura oricine, fie scriitor consacrat, fie începător. De vreme ce concursul se dă în condiții de secret anonim — această obiecțiune cade dela sine.

2. Lucrarea poate fi oricât de mare. Numărul de pagini nu poate fi limitat. Se poate concura evident și cu două sau mai multe lucrări. De rigoare, e una.

3. Negreșit că lucrarea ce concurează trebuie să fie inedită.

4. Lucrările respinse nu se vor distruge, un timp de o lună de zile, să zicem.

5. Premiul se va înmâna câștigătorului fie prin poștă, fie în mână, după împrejurări și după dorința expresă a câștigătorului.

6. Concurenții sunt rugați să nu iscălească lucrările. Să le puc însă o deviză. Aceiași deviză se o însemne pe un plic de cartă de vizită, înlăuntrul căruia să închidă numele. Totul într'un plic trimis recomandat pe adresa redactorului cu mențiunea „pentru premiul Universului Literar”.

„POESIS”

Joi 4 Februarie la orele 9 seara a început în sala fundațiunii Carol I, prima conferință din ciclul organizat de gruparea „Poesis” asupra literaturii franceze contemporane.

A vorbit d. Lucien Fabre despre Paul Valery.

Vor urma apoi, în fiecare Joi seara, conferințe despre:

Tendințele literaturii franceze de azi: d. Tudor Vianu.

Andre Gide: M. Ralea.

Ch. Maurras: M. Paleologu.

Maurice Barrès: P. Șeicaru.

Paul Claudel: I. M. Sadoveanu.

Peguy, Fabre: Em. Ciomac.

Poezii fanteziști: Ion Pillat.

Fr. Jammes: d. Perpessicius.

G. Duhamel: N. Davidescu.

M. Proust: Paul Zarifopol.

Bilete la magazinul Jean Feder.

REVISTE

□ Se anunță foarte apropiata reapariție a Gândirei.

□ In Ateneul literar (Nr. 9 Bacău) o

ninunată schiță, „Cântec târziu” de G. V. Bacovia. Aceiași vibrație de adâncă sinceritate, care cucerește și în poeziile lui. Aceiași dureroasă grimasă. Și-apoi ironia și cruzimea cu care, într'o simplificare voită, schițează acest roman al profesorului. Sensitiv, visător idealist, descins într'un oraș de provincie. Cuvintele strică. Proza lui Bacovia — ca și poeziile lui — se primesc întregi și fără explicații. D. Gr. Tabacaru scrie: „Asupra originii simbolismului”.

□ Cu deosebită bucurie înregistrăm apariția primului număr din Revista Universitară pe care o editează „Cercul studentesc ilfovean”. Din sumarul așa de variat și de interesant „Filosofia românească” de d. C. Rădulescu-Motru; „Glosa mediocrității” de Stelian Mateescu; „Țăranii” lui Reymont de Mariana B. Parascivescu; „Gala Galaction” de Const. Ionescu; „Pe marginea unor cărți metafizice” de Mircea Eliad, etc. O bogată cronică a cărților și revistelor.

□ Buletinul educației fizice, organul oficiului Național de educație fizică (Nr. 1, 1 Ianuarie 1926) aduce un bogat sumar închinat problemelor în legătură cu educația fizică; relațiuni despre cursurile de sky dela Sinaia, despre cursul de lucru manual dela Deva, despre educația fizică în Polonia etc., etc.

ȘEZĂTORILE SCRITORILOR ROMANI

A treia șezătoare (Sâmbătă, 13 Februarie). Conferință: Al. Tzigara-Samurcaș, „Arta populară în literatură”. Citiri, Ion Dragoslav, L. Dauș, V. Demetrius Victor Eftimiu, Ion Foti, Gala Galaction Constanța Marino-Moscu, D. Nanu, N. Pora, Cincinat Pavelescu, I. U. Soricu.

Șezătorile au loc, în amfiteatrul Fundației Carol, în fiecare Sâmbătă, ora 9 seara.

EXPOZIȚII

□ D-na Mihaela Petrașcu și d. Marcel Iancu vor deschide în luna Martie o expoziție de artă nouă la „Salonul Regina Maria”.

□ Duminică, 7 Februarie 1926 se deschide expoziția humoristică a pictorului Pascal Rădulescu.

TEATRALE

La Teatru Național se repetă „Urechea Mahalalei”, piesă într'un act de d. C. Răuleț.

Ordinea spectacolelor turneului Pitocff, care va avea loc la Teatrul Eforiei, e următoarea: Sâmbătă 20 Februarie: La puissance des tenebres de Tolstoi; Duminică, matineu: La puissance des tenebres; Seara: Henry IV de Luigi Pirandello; Lună: Six personnages en quête d'auteur de Pirandello; Marți: Six personnages en quête d'auteur; Miercuri: L'ame en peine de Jean Jacques Bernard; Joi, matineu: Six personnages en quête d'auteur; Vineri, seara: Sainte Jeanne de Bernard Shaw.

CONFERINȚE

Duminică 7 Februarie, orele 11 dim., d. Ștefan Zeletin va vorbi la Fundația Carol sub auspiciile Institutului Social Român despre: „Capitalismul în viața socială”.

Duminică 7 Februarie, la orele 5 d. a. d. dr. G. Marinescu va vorbi la Fundația Carol în ciclul conferințelor Institutului de cultură italiană despre: Opera lui Cesare Lombroso. Concepțiile lui despre geniu și crimă, și școala de antropologie criminală.

Redactor: PERPESSICIUS

BULETINUL NOUATAILOR LIBRĂRII FRANCEZE

Sub acest titlu, „Centrala Cărții”, Societate generală de librărie, București, str. Paris 1, publică în fiecare nr. al „Universului Literar”, lista celor mai recomandabile cărți franceze apărute în ultima săptămână și pe care le are în depozit. Cititorii „Universului Literar” vor găsi aceste cărți în principalele librării din țară, pe care le furnizează „Centrala Cărții”.

ROMANE.

MARCEL PROUST: *A la recherche du temps perdu, tome VII. Albertine disparue*, 2 vol., fr. 18.

JEAN d'HOUREC: *La fille au masque pourpre*, 7 fr.

FRANCIS CARCO: *Perversité*, fr. 8.50.

MARC ELDER: *La Passion de Vincent Vingeame* (Livre Mod. ill.), fr. 3.

PIERRE LOUYS: *Les aventures du Roi Pausole* (Livre de Demain), fr. 3.

ANTONIN SEUHL: *La femme sans voile*, fr. 8.25.

HENRY BORDEAUX: *Le Paon blanc* fr. 2.75.

VICTOR LLONA: *Les Pirates du Whisky*, fr. 8.25.

CAMILLE MACULAIRE: *Etreindre*, (Les Maîtres de la Plume), fr. 2.50.

ANDRÉ LAMANDE: *Castagnol*, (Les Maîtres de la Plume), fr. 2.50.

MARCEL PRÉVOST: *Misette*, (Les Maîtres de la Plume), fr. 2.50.

RACHILDE: *L'Heure sexuelle*, (Les Maîtres de la Plume), fr. 2.50.

ED. SÉE: *La lettre anonyme*, (Les Maîtres de la Plume), fr. 2.50.

GEORGES LECOMTE: *La lumière retrouvée*, (Livre Moderne illustré) fr. 3.

LITERATURA.

LEON TREICH: *Histoires Gauloises*, (Coll. d'Anas), fr. 5.

ALOYSIUS BERTRAND: *Gaspard de la Nuit*, fr. 12.

L'Ami du Lettré 1926, fr. 12.

POLITICE.

MIGUEL de UNAMUNO: *Vérités arbitraires*, fr. 10.

EDUCAȚIE FIZICA.

M. BOIGEY: *L'Education phisique feminine*, fr. 8.

FILOSOFIE, RELIGIE

HENRY de VARIGNY: *La Mort et la biologie*, fr. 12.

L'Année Psychologique, fr. 45.

LUCIE DELARUE-MARDRUS: *Sainte Thérèse de Lisieux*, fr. 9.

ISTORICE.

GEORGES DWELSHAUVERS: *La catalogne et le problème Catalan*, fr. 10.

J. MONTEILHET: *Les Institutions Militaires de la France*, fr. 30.

BERTRAND AUERBACH: *L'Autriche et la Hongrie pendant la guerre*, fr. 40.

DIVERSE.

LEON ROSENTHAL: *Au jardin de Gemmes*, fr. 25.

JACQUES DIUR: *Visions de Bagne*, fr. 8.50.

GEORGES LE FÈVRE: *Bagnards et Chercheurs d'or*, fr. 8.50.

LEON BLOY: *Le Pal suivoi des Nouveaux propos d'un entrepreneur de Démolitions*, fr. 12.

ANDRÉ FAUCONNET: *Oswald Spengler*, fr. 10.

MUZICA.

CHARLES NEF: *Histoire de la musique*, fr. 25.

GEOGRAFIE.

EM. de MARTONNE: *Les grandes régions de la France, Région Méditerranéenne*, 61 Planches, 3 Cartes, fr. 15.